

Kristin O. Olsen

Forsikring i nasjonalregnskapet

Notater

Forord

Statistisk sentralbyrå har gjennomført en hovedrevisjon av det norske nasjonalregnskapet. Mens tidligere hovedrevisjoner ble gjennomført med om lag ti års mellomrom, var det nå mer enn tyve år siden forrige hovedrevisjon. Det var derfor denne gang nødvendig å foreta en svært omfattende gjennomgang av nasjonalregnskapets kilder og beregningsmetoder. I tillegg er det innført flere nye definisjoner og klassifikasjoner, basert på nye internasjonale retningslinjer gitt i System of National Accounts 1993 (SNA 1993), og med oppfølging i European System of Accounts 1995 (ESA 1995).

De første resultatene fra hovedrevisjonen, med tall for årene 1988-1992, ble publisert sommeren 1995. Senere er alle løpende årlige og kvartalsvise tall fra nasjonalregnskapet beregnet etter det nye nasjonalregnskapssystemet. Det er også publisert reviderte tall tilbake til 1978.

Notatet er en oppdatert utgave av et foreløpig, ikke publisert notat skrevet av Halvard Hansen og Kristin Olsen, i 1998 "Forsikring i nasjonalregnskapet".

Forsikring i nasjonalregnskapet

av

Kristin Olsen

INNHold

1. INNLEDNING.....	4
2. INNDELING I INSTITUSJONELLE SEKTORER OG I NÆRINGER	6
2.1. INSTITUSJONELT SEKTORREGNSKAP	6
2.2. REALREGNSKAP	7
3. PRODUKSJONSBEGREPET.....	8
4. FORSIKRINGSTRANSAKSJONENE I DET INSTITUSJONELLE NASJONALREGNSKAPET	10
4.1 INDIVIDUELL LIVSFORSIKRING	10
4.2 PENSJONSFORSIKRING OG KOLLEKTIV LIVSFORSIKRING	11
4.3 SKADEFORSIKRING	12
5. FASTPRISBEREGNINGER.....	13
6. BEREGNINGSOPPLEGGET I PRAKSIS.....	15
6.1 SEKTOR 410 LIVSFORSIKRING MV.	15
6.2 SEKTOR 470 SKADEFORSIKRING	21
6.3 SYsselSETTINGSBEREGNINGENE FOR FORSIKRINGSNÆRINGENE	25
7. HOVEDREVISJONEN.....	26
8. FORSIKRING I PRODUKTKRYSSLØPET OG INSTITUSJONELT REGNSKAP.....	27
8.1 TILGANG OG ANVENDELSE AV FORSIKRINGSTJENESTER.....	27
8.2 FORSIKRINGSSTØRRELSENE I INSTITUSJONELT NASJONALREGNSKAP	29
9. FORSIKRING I UTENRIKSREGNSKAPET.....	35
10. FORSIKRING I FORELØPIG NASJONALREGNSKAP.....	36
10.1 KVARTALSVIS NASJONALREGNSKAP.....	37
<i>Mer om forsikringsindikatorene.</i>	37
10.2 FORELØPIG INSTITUSJONELT REGNSKAP	38
11. GJENFORSIKRING.....	38
12. NYTT STATISTIKKSYSTEM.....	40
REFERANSER.....	41
DE SIST UTGITTE PUBLIKASJONENE I SERIEN NOTATER.....	42

Tabeller

Tabell 1: Livsforsikring. Regnskap fra produksjon til driftsresultat.....	16
Tabell 2: Pensjonskasser og -fond. Regnskap fra produksjon til driftsresultat.....	18
Tabell 3: Livsforsikring mv. Sektorregnskap fra driftsresultat til netto finansinvestering....	20
Tabell 4: Skadeforsikring. Fullstendig regnskap fra produksjon til netto finansinvestering.	22
Tabell 5: Tilgang og anvendelse av forsikringstjenester.....	28
Tabell 6: Konto for allokering av primære inntekter.....	30
Tabell 7: Konto for sekundær inntektsfordeling. Livs- og pensjonsforsikringstransaksjoner, formelle ordninger.....	32
Tabell 8: Konto for sekundær inntektsfordeling. Transaksjoner for uformelle ordninger.....	33
Tabell 9: Konto for sekundær inntektsfordeling. Skadeforsikringstransaksjoner.....	34
Tabell 10: Konto for bruk av justert disponibel inntekt. Korreksjon for endring i husholdningenes netto pensjons fond.....	35
Tabell 11: Gjenforsikringstransaksjoner.....	39

Figurer

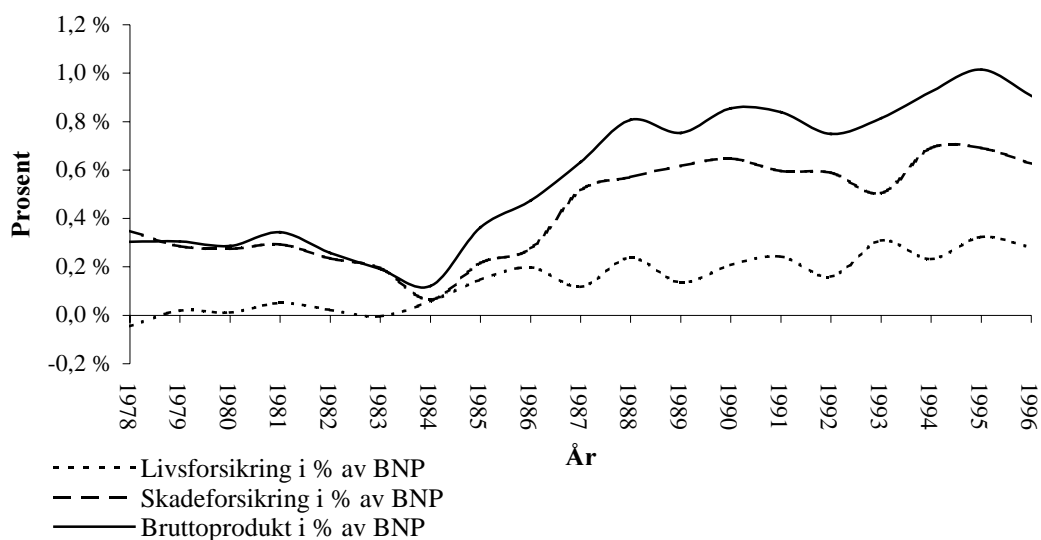
Figur 1: Forsikringens andel av BNP.....	4
Figur 2: Bruttoprodukt i løpende priser.....	5
Figur 3: Produksjon i løpende priser.....	5
Figur 4: Tjenesteproduksjon som prosentvis andel av brutto premier.....	6
Figur 5: Produksjon av livsforsikringstjenester. Prosentvis endring fra året før.....	14
Figur 6: Produksjon av skadeforsikringstjenester. Prosentvis endring fra året før.....	14
Figur 7: Sysselsetting i forsikringssektoren.....	25
Figur 8: Produksjon av livsforsikringstjenester før og etter hovedrevisjonene.....	26
Figur 9: Produksjon av skadeforsikringstjenester før og etter hovedrevisjonene.....	27

1. Innledning

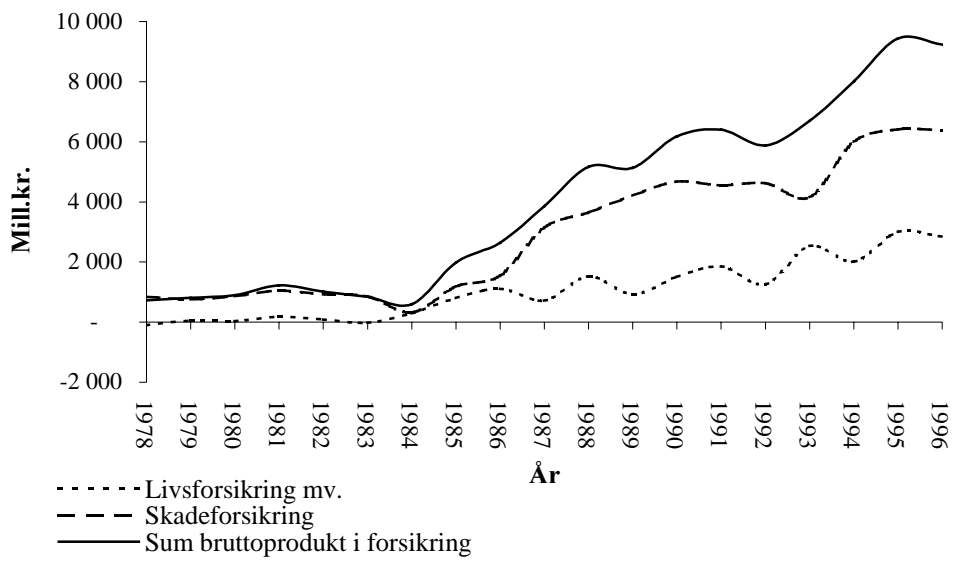
I 1996 sto forsikringsnæringen for nesten 1 prosent av bruttonasjonalprodukt og ca. 0,7 prosent av samlet sysselsetting for Norge. Skadeforsikring utgjør ca. to tredjedeler av forsikringsnæringen, mens livs- og pensjonsforsikring utgjør resten. Forsikring er både omfordeling av risiko og en form for sparing, og tjenesten denne næringen produserer er derfor både sammensatt og vanskelig å definere. Tallfesting av forsikringstjenester er en stor utfordring for nasjonalregnskapet og forsikringstallene viser betydelige svingninger over tid.

Dette notatet beskriver hvordan regnskapstall for forsikring beregnes i det institusjonelle nasjonalregnskapet og konverteres til realregnskapet.

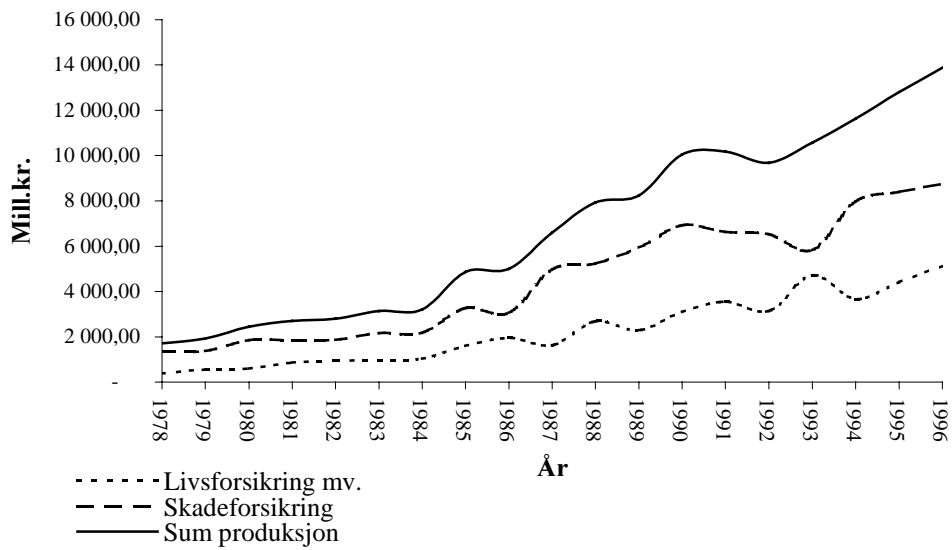
Figur 1. Forsikringens andel av BNP

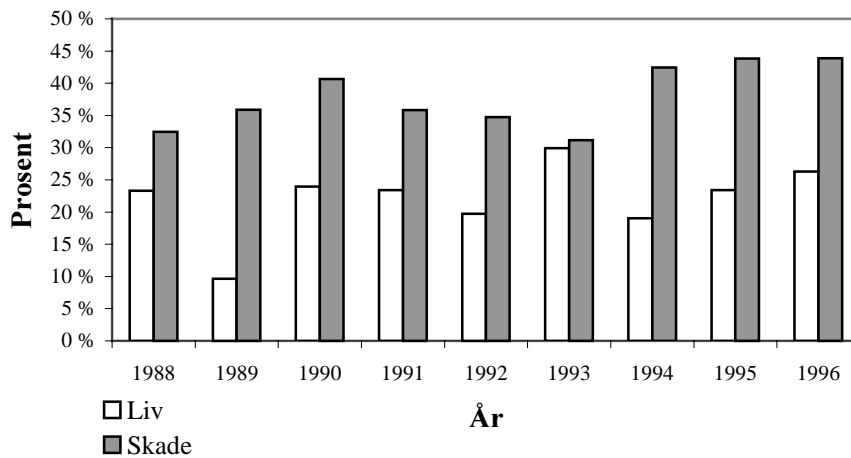
Figur 2. Bruttoprodukt i løpende priser

Figur 3. Produksjon i løpende priser

Figur 4. Tjenesteproduksjon som prosentvis andel av brutto premier

Figur 1 viser bruttoprodukt som andel av BNP for forsikring i alt og for livs- og skadeforsikring. For forsikring i alt viser andelen en klar økning gjennom perioden fra ca. 0,3 prosent rundt 1980 til nesten 1 prosent i 1996. Figurene 2 og 3 viser henholdsvis bruttoprodukt og produksjon i løpende priser fra 1978 til 1996. Tidsseriene for både bruttoprodukt og produksjon viser tydelige bølgebevegelser. Produksjonen i forsikring utgjør bare en del av premiene selskapene innkasserer. Figur 4 viser produksjonen av forsikringstjenester som andel av brutto premier for livs- og skadeforsikring fra 1988 til 1996. Som en ser er andelen gjennomgående lavere for livs- enn for skadeforsikring.

Den viktigste datakilde for alle forsikringsberegninger i nasjonalregnskapet er forsikringsstatistikken som lages av seksjon for offentlige finanser og kredittmarkedsstatistikk (250) i SSB. Statistikken gir bare tall i løpende priser, og alle definisjonssammenhenger og beregninger tar derfor utgangspunkt i data i løpende priser. Forsikringstjenester produseres ofte av finanskonsern som tilbyr både livs- og skadeforsikringstjenester, og gjerne også andre tjenester innenfor bank- og finansvirksomhet. I statistikken er det likevel mulig å skille ut livs- og skadeforsikringsvirksomheten fordi forsikringsvirksomhetsloven krever at denne virksomheten drives i egne selskaper adskilt fra hverandre og fra annen virksomhet. Disse selskapene må rapportere regnskapsdata fra den norske delen av virksomheten til Kredittilsynet og SSB.

Fra og med 1998 har en fått et helt nytt statistikkssystem for forsikring, FORT98, som gir raskere og mer detaljerte data enn tidligere. (Se kap. 12. Nytt statistikkssystem)

Så langt det er praktisk mulig er behandlingen av forsikring i det norske nasjonalregnskapet i samsvar med internasjonale retningslinjer fra FN (SNA93) og Eurostat (ESA95).

2. Inndeling i institusjonelle sektorer og i næringer

2.1. Institusjonelt sektorregnskap

I det institusjonelle nasjonalregnskapet er enheten i de fleste tilfeller sammenfallende med juridisk eller fysisk person. For forsikring er det foretaket som er den i institusjonelle enheten. I de fleste til-

feller er foretak ensbetydende med den juridiske enheten selskap, men i de tilfeller hvor norske selskaper også omfatter filialer i utlandet, vil norsk statistikk registrere bare den norske delen av selskaps virksomhet som et foretak. Norske selskapers filialer i utlandet regnes ikke som en del av norsk økonomi og tas derfor ikke med i statistikken, men utenlandske selskapers filialer i Norge skal registreres som norske foretak. "Norske foretak" er et foretak som driver sin virksomhet på norsk økonomisk territorium.

De institusjonelle enhetene blir gruppert etter følgende institusjonelle sektorer:

410 Livsforsikringsselskaper mv.

Sektoren omfatter Livsforsikringsselskaper og private pensjonskasser og -fond under Kredittilsynets kontroll, samt kommunale pensjonsfond og -kasser, pensjons- og stønadsordninger opprettet ved avtaler mellom næringslivets organisasjoner, Fellesordningene for tariffestet og avtalefestet pensjon (FTP og AFP).

470 Skadeforsikring

Sektoren omfatter skadeforsikringsselskaper under Kredittilsynets kontroll (inklusive gjensidige branntrygdslag og gjensidige sjøforsikringsselskaper), samt Den Norske Krigsforsikring for Skip og Statens Varekrigsforsikring.

2.2. Realregnskap

Næringsinndelingen i det norske realregnskapet er i samsvar med Standard for næringsgruppering (SN94), som igjen bygger på EUs standard NACE Rev. 1. Forsikring er delt i av følgende næringer (SN94-kodene i parentes):

661 (66.01) Livsforsikring.

662 (66.02) Private og kommunale pensjonskasser og -fond.

663 (66.03) Skadeforsikring.

Det er en klar én-til-én sammenheng mellom sektor- og næringsinndelingen for forsikring i nasjonalregnskapet. Sektor 410 svarer til næringene 661 og 662, mens næring 663 svarer til sektor 470. I SN94 utgjør de tre næringene til sammen **næring¹ 66 Forsikring og pensjonsfond unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning.**

Hjelpesvirksomhet for forsikring og pensjonsfond, hvor forsikringsmeklere utgjør størstedelen, er i SN94 klassifisert som egen næringsgruppe med kode 67.20. I nasjonalregnskapet inngår denne hjelpesvirksomheten i næring 670 Hjelpesvirksomhet for finansiell tjenesteyting og sektor 490 Finansiell hjelpesektor.

Folketrygden inngår ikke i forsikringssektoren eller -næringene, men regnes som en del av statsforvaltningen. Dette fordi 1) Folketrygden er en ordning som omfatter hele samfunnet, ikke bare betalende medlemmer og deres pårørende, 2) Folketrygden er en integrert del av statsregnskapet, og 3) Staten tar slett ikke bare forsikringsmessige hensyn når den bestemmer Folketrygdens inntekter og utgifter; men legger kanskje også vekt på andre forhold, som fordelingspolitiske virkninger eller hensynet til budsjettbalansen. Ytelsene som den enkelte mottar fra Folketrygden står derfor ikke nødvendigvis i forhold til hva han har betalt inn i premie.

¹ I SN94 kalles inndelingen på 2-siffer-nivå næringer, mens inndelingen på 4-siffer-nivå (f.eks. 66.01 Livsforsikring) kalles næringsgrupper. I nasjonalregnskapet derimot brukes næring som betegnelse på den mest detaljerte inndelingen (f.eks. næring 661 Livsforsikring) i realregnskapet.

Statens Pensjonskasse og de øvrige statlige pensjonsordningene² likner mer på private ordninger ved at de bare omfatter betalende medlemmer med pårørende. Likevel regnes også disse ordningene som en del av statsforvaltningen, og ikke forsikring, fordi de inngår som en integrert del av statsregnskapet og fordi staten i praksis kan regulere størrelsen på ytelsene til hvert medlem uavhengig av hva vedkommende har betalt inn i premier (jf. «samordningen» mellom ytelser fra Statens Pensjonskasse og Folketrygden). Det er derfor en langt svakere sammenheng mellom hva den enkelte betaler i premie og hva han mottar i ytelser for disse statlige ordningene enn for private pensjonsordninger.

Ytelser fra kommunale pensjonskasser og -fond blir også samordnet med Folketrygden. Likevel blir kommunale pensjonskasser og -fond regnet til forsikringssektoren, og ikke kommuneforvaltningen, fordi de er egne, autonome enheter og fordi de er basert på fondsoppbygging og aktuariske beregninger for hver enkelt forsikringstaker, på samme måte som private pensjonskasser og -fond.

Ordninger hvor en arbeidsgiver påtar seg pensjons- eller forsikringsforpliktelser overfor sine egne ansatte uten å avsette bestemte fond for formålet, er ikke klassifisert som forsikring i nasjonalregnskapet. Dette fordi disse ordningene ikke utgjør egne institusjonelle enheter (de fører ikke eget regnskap og kan ikke fatte egne beslutninger), men er en organisk del av arbeidsgiverens foretak. Selv om de ikke hører til forsikringssektoren eller -næringene må disse ordningene likevel ansees som forsikringsordninger, og vi kommer tilbake til hvordan de blir behandlet i kapittel 8.

3. Produksjonsbegrepet

Det som først og fremst særmerker forsikring i forhold til andre sektorer og næringer i nasjonalregnskapet, er hvordan produksjonen av forsikringstjenester er definert. Produksjonen er i hovedtrekk definert som premiemargin (premier minus erstatninger) pluss avkastning på forsikringskrav minus avsetninger til forsikringsfond. Produksjonen beregnes som en margin, og beregningsmetoden er dermed samordnet med metodene som brukes for banker o.l. og for varehandel, men helt ulik hva som gjøres for f.eks. vareproduserende næringer, hvor produksjonen gjerne beregnes som salgsinntekter korrigert for lagerendring.

Nasjonalregnskapets beregningsmetode for produksjonen av forsikringstjenester har det til felles med metodene som brukes for andre næringer at den vanligvis gir positivt driftsresultat. Slik sett blir forsikring behandlet som vanlig forretningsmessig næringsvirksomhet, i motsetning til offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner, hvor produksjonen blir beregnet fra kostnadssiden og driftsresultatet pr. definisjon er null.

Den dominerende datakilden for alle forsikringsberegninger i nasjonalregnskapet er finans- og kredittmarkedsstatistikk, som gir tall i løpende priser. Alle definisjonssammenhenger og beregninger tar derfor utgangspunkt i data i løpende priser.

Den fullstendige definisjonen som brukes i nasjonalregnskapet er:

$$\begin{aligned} & \text{produksjon av forsikringstjenester} \\ & = \text{opptjente premier for egen regning} \\ \{1\} & + \text{avkastning på forsikringskrav} \\ & - \text{påløpte erstatninger for egen regning} \\ & - \text{avsetninger til aktuariske reserver} \\ & \text{og reserver for poliser med avkastningsandel} \end{aligned}$$

² Dvs. pensjonsordningene for apotekeretaten, fiskere, skogsarbeidere og sjømenn

Opptjente premier er lik forfalte premier pluss opptjente premier forfalt i tidligere perioder minus forfalte, ikke opptjente premier i perioden. Forskjellen mellom opptjente og forfalte premier skyldes at premiene ikke alltid forfaller til betaling i samme periode som forsikringen dekker.

For egen regning betyr at mottatte gjensforsikringspremier er lagt til og avgitte gjensforsikringspremier trukket fra, slik at premiene bare dekker de polisene, eller deler av poliser, hvor selskapet selv sitter med risikoen.

I denne sammenhengen omfatter opptjente premier for egen regning også selskapenes netto provisjons- og gebyrinntekter fra gjenforsikring og annen forsikringsvirksomhet. Dette er ikke tatt med som egen post i likning {1} fordi det vanligvis har liten tallmessig betydning.

Avkastning på forsikringskrav er avkastning på kundenes fordringer på forsikringsselskapene. I første omgang tilfaller avkastningen på disse fordringene ikke kundene, men forsikringsselskapene, som ikke umiddelbart betaler den videre til kundene. *(Imidlertid er selskapene forpliktet etter loven til å sette av en garantert minsteavkastning til hver kunde. Denne minsteavkastningen skal balanseføres som gjeld til forsikringskunden.)* Nasjonalregnskapet anser avkastningen som en tilleggspremie betalt av kundene til selskapene, og som følge av dette inngår den positivt i produksjonsberegningen på samme måte som de egentlige premiene. Vi kommer tilbake til hvordan nasjonalregnskapet tallfester avkastningen på forsikringskrav i praksis.

Kundenes fordringer opptrer som forsikringsreserver i selskapenes balanser, hvor de utgjør vel halvparten av balansen for skadeforsikringsselskapene og over 90% for livsforsikringsselskap og pensjonskasser og -fond. Reservene faller i to deler:

i) periodiseringsreserver, som dekker premier som er forfalt, men ennå ikke opptjent, og erstatninger som er påløpt, men ennå ikke utbetalt. Periodiseringsreserver gjør seg gjeldende for alle typer forsikring.

ii) AKTUARISKE RESERVER som dekker framtidige forpliktelser som følge av allerede opptjente premier, inkl. forpliktelser som følge av poliser med

³ Disse reservene er av avgjørende betydning for livs- og pensjonsforsikring, hvor premier opptjent i inneværende og tidligere perioder forplikter selskapene til utbetalinger langt inn i framtida. Derimot er de uten praktisk betydning for skadeforsikring, hvor opptjente premier i hovedsak bare dekker risiko i inneværende periode.

Påløpte erstatninger er lik utbetalte erstatninger pluss erstatninger som er påløpt, men ikke utbetalt i perioden minus utbetalte erstatninger påløpt i tidligere perioder. Avviket mellom påløpte og utbetalte erstatninger skyldes at det alltid går en viss tid fra en skade eller et dødsfall inntreffer til erstatning blir utbetalt.

For egen regning betyr at erstatningene er korrigert for gjenforsikring slik at de bare inkluderer de erstatninger som selskapet selv har ansvaret for, på tilsvarende måte som for premier for egen regning.

For pensjonskasser og -fond og for visse typer livsforsikring bruker ofte ordet ytelses istedenfor erstatninger.

Avsetninger til aktuariske reserver og reserver for poliser med avkastningsandel er avsetninger til del ii av forsikringsreservene, slik den er beskrevet over. Det selskapene avsetter til denne typen reserver i løpet av perioden skal altså inngå negativt i produksjonsberegningen.

³ Poliser med avkastningsandel er livs- eller pensjonsforsikringsavtaler hvor størrelsen på de framtidige utbetalingene er knyttet til verdi- og avkastningsutviklingen på bestemte finansobjekter. På engelsk: With-profits insurance eller unit link insurance.

Det er viktig å være oppmerksom på at alle former for omvurderinger (gevinster, tap, kursjusteringer osv.) skal holdes utenfor produksjonsberegningen. Avkastning på forsikringskrav omfatter dermed ikke kursgevinster o.l., men bare renteinntekter og andre rene formuesinntekter, mens avsetninger til aktuariske reserver og reserver for poliser med avkastningsandel bare omfatter rene overføringer til disse reservene. Den institusjonelle delen av nasjonalregnskapet viser også omvurderingene, men de blir ført på en egen omvurderingskonto som ikke påvirker beregningen av produksjonen, men som er med på å forklare den totale balanseendringen for reservene.

4. Forsikringstransaksjonene i det institusjonelle nasjonalregnskapet

I tillegg til å generere produksjon skaper forsikring en rekke inntekts- og kapitalstrømmer i nasjonalregnskapet. Produksjonen av alle typer forsikringstjenester blir beregnet etter likning {1}, men mønstret for de øvrige inntekts- og kapitalstrømmene er litt forskjellig for de ulike formene for forsikring. Det er derfor hensiktsmessig å beskrive hver forsikringsform for seg.

4.1 Individuell livsforsikring

Nesten all produksjon av denne typen forsikringstjenester leveres til husholdningssektoren, hvor den blir behandlet som kjøp av tjenester. Livsforsikringstjenestene inngår dermed i husholdningenes konsum. Vi har også en liten eksport (og import) av livsforsikringstjenester, men dette er foreløpig så lite at det er uten praktisk betydning.

Avkastningen på kundenes forsikringskrav blir ført som en primærinntektsstrøm fra forsikrings- til husholdningssektoren. Tankegangen bak dette er at samfunnsøkonomisk sett er avkastningen en inntekt som tilfaller forsikringstakerne. Men siden denne inntekten ikke blir fysisk utbetalt, er husholdningene bundet til å betale den tilbake til forsikringsselskapene som en tilleggspremie.

Netto livsforsikringspremier kan defineres som

$$\{2\} \quad \begin{aligned} & \text{faktisk betalte (forfalte) premier} \\ & + \text{avkastning på forsikringskrav} \\ & - \text{produksjon av forsikringstjenester (definert i likning \{1\})} \end{aligned}$$

Netto livsforsikringspremier er dermed et uttrykk for hva kundene betaler i direkte og indirekte premier minus hva de betaler for selve forsikringstjenesten. Men verken netto livsforsikringspremier eller erstatninger føres som inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet. Dette skyldes at en betrakter individuelle livsforsikringsavtaler som en spareform, på linje med bankinnskudd eller andre finansobjekter: Betaling av netto premier er en måte å plassere sparepenger på, på linje med å sette dem i banken, mens å motta erstatning betyr å tære på sparekapital, på linje med å heve sparepenger i banken. Premier og erstatninger vises derfor ikke som inntekts- og utgiftsstrømmer, men opptrer istedet på nasjonalregnskapets konto for finansinvesteringer. Her vises riktignok ikke de enkelte strømmene for seg, men en viser nettoeffekten av dem i form av endring i husholdningenes forsikringskrav, som er lik

$$\{3\} \quad \text{netto livsforsikringspremier - utbetalte erstatninger}$$

Endringen i husholdningenes forsikringskrav inkluderer forsikringsselskapenes avsetninger til både periodiseringsreserver (type i) og aktuariske reserver mv. (type ii). At {3} er positiv betyr at husholdningssektoren under ett øker sine krav på forsikringssektoren i løpet av perioden; at {3} er negativ betyr at kravene blir mindre. Men {3} viser bare de rent transaksjonsbaserte endringene i reservene;

den totale endringen i reservene vil også bli påvirket av omvurderinger i form av f.eks. kursgevinster eller -tap.

4.2 Pensjonsforsikring og kollektiv livsforsikring

Selv om foretak ofte etterspør denne typen forsikringstjenester på vegne av sine ansatte, er det alltid husholdninger som er de egentlige kundene. All produksjon går derfor til konsum i husholdningssektoren. En har hittil ikke registrert eksport og import av disse tjenestene for Norge.

Nasjonalregnskapet betrakter pensjonsforsikring og kollektiv livsforsikring som en mellomting mellom individuell livsforsikring og obligatoriske, statlige forsikringsordninger som Folketrygden. På den ene side er pensjons- og kollektiv livsforsikring beslektet med individuell livsforsikring fordi det er en klar og lovbestemt sammenheng mellom hva hver kunde betaler i premier og hva han har rett til av ytelser, og fordi ytelsene blir fastsatt helt uavhengig av kundens øvrige inntekter. Pensjons- og kollektiv livsforsikring kan dermed sees på som en spareform på samme måte som individuell livsforsikring. På den annen side er medlemskap i pensjons- og kollektive livsforsikringsordninger i praksis ofte obligatorisk (gjerne knyttet til ansettelsesforhold), og for de fleste ligger det neppe noen individuell sparebeslutning bak medlemskap i disse ordningene. De fleste medlemmer vil derfor betrakte premiene og ytelsene som utgifter og inntekter, og ikke som innskudd og uttak av sparepenger. Slik sett har pensjonsforsikring og kollektiv livsforsikring felles trekk med statlige, obligatoriske ordninger, hvor premier og ytelser føres som inntekter og utgifter.

For å få fram denne mellomstillingen, fører nasjonalregnskapet premier og ytelser som inntekter og utgifter, samtidig som pensjonsforsikring og kollektiv livsforsikring vises som en spareform. For å unngå at dette fører til dobbelttelling, har en innført en egen korreksjonspost. Samtidig må en ta hensyn til at en del av premiene til denne typen forsikring ikke betales direkte av forsikringstakeren selv, men av hans arbeidsgiver. Resultatet blir en litt komplisert føringsmåte:

Avkastningen på forsikringskrav blir ført som en primærinntektsstrøm fra forsikrings- til husholdningssektoren. Samtidig blir forsikringspremier betalt av arbeidsgiver ført som en del av lønnskostnadene fra arbeidsgivers sektor til husholdningssektoren. På kontoen for sekundær inntektsfordeling føres premier betalt av arbeidsgiver som en inntektsstrøm fra husholdnings- til forsikringssektoren. I nasjonalregnskapet blir forsikringspremier betalt av arbeidsgiver altså ført omveien om husholdningssektoren. Begrunnelsen er at denne føringsmåten får fram de økonomiske realiteter: For arbeidsgiverne er disse premiene en del av kostnadene ved å ha folk ansatt; for husholdningene er de inntekt som bare kan brukes til å betale forsikringspremier.

Premier som blir betalt av arbeidstaker (som regel i form av trekk i lønn) blir ført på sekundærinntektskontoen fra husholdnings- til forsikringssektoren som netto premier betalt av arbeidstaker, definert som

$$\{4\} \quad \begin{array}{l} \text{premier betalt av arbeidstaker} \\ + \text{avkastning på forsikringskrav} \\ - \text{produksjonen av forsikringstjenester} \end{array}$$

Netto premiebegrepet er altså det samme som for individuell livsforsikring. I det norske nasjonalregnskapet følger en imidlertid ikke denne definisjonen fullt ut. (Dette kommer vi tilbake til i kapittel 6). Utbetalte (forfalte) ytelser blir ført som en inntektsstrøm fra forsikringssektoren til husholdningene.

Samtidig viser nasjonalregnskapet pensjons- og kollektiv livsforsikring som en spareform, og effekten av dette viser seg på konto for finansinvesteringer som endring i husholdningenes forsikringskrav, lik

**{5} premier betalt av arbeidsgiver + netto premier betalt av arbeidstaker
- utbetalte erstatninger**

Endringen i husholdningenes forsikringskrav inkluderer forsikringsselskapenes avsetninger til både type i)- og type ii)-reserver (henholdsvis periodiseringsreserver og aktuariske reserver mv.). Som vi ser gir {4} samme uttrykk for endring i forsikringskrav som det vi har for individuell livsforsikring (likning {3}), bortsett fra at premier betalt av arbeidsgiver kommer i tillegg.

For å unngå dobbelttelling som følge av at premier og ytelser vises både som inntekter og utgifter og som innskudd og uttak av sparekapital, blir nettoeffekten av premier og ytelser nøytralisert med en korreksjonspost på forsikringssektorens og husholdningssektorens konti for bruk av disponibel inntekt.

4.3 Skadeforsikring

Mens alle livsforsikringstjenester blir levert til konsum i (norske eller utenlandske) husholdninger, blir skadeforsikringstjenestene levert til både foretak og husholdninger. Foretakene bruker disse tjenestene som produktinnsats i sin produksjon, mens husholdningene bruker dem både til konsum og til produktinnsats i personlig eid næringsvirksomhet. I tillegg har vi en betydelig eksport og import av skadeforsikringstjenester som vi kommer tilbake til i avsnittet om forsikring i utenriksregnskapet.

Avkastningen på kundenes forsikringskrav blir ført som en primærinntektsstrøm fra forsikringssektoren til kundenes sektorer (foretaks- og husholdningssektorene). I motsetning til livsforsikring er skadeforsikring ikke noen spareform. Premier og erstatninger må derfor ansees som inntekter og utgifter, og de vises på nasjonalregnskapets konto for sekundær inntektsfordeling hvor netto skadeforsikringspremier opptrer som utgift for foretak og husholdninger og som inntekt for forsikringssektoren, mens skadeforsikringserstatningene går den motsatte veien.

Netto skadeforsikringspremier er definert som

**{6} opptjente premier + avkastning på forsikringskrav
- verdien av forsikringstjenesten**

Det kan vises at for skadeforsikringssektoren under ett vil netto premier og påløpte erstatninger alltid være like store. (Dette ser en ved å kombinere {6} og {1} og samtidig ta hensyn til at avsetningene til aktuariske reserver o.l. er null for skadeforsikring.)

På kontoen for finansinvesteringer vises endring i kundenes forsikringskrav, som tilsvarer endringen i selskapenes periodiseringsreserver. (Aktuariske reserver o.l. er i praksis uten betydning for skadeforsikring.)

5. Fastprisberegninger

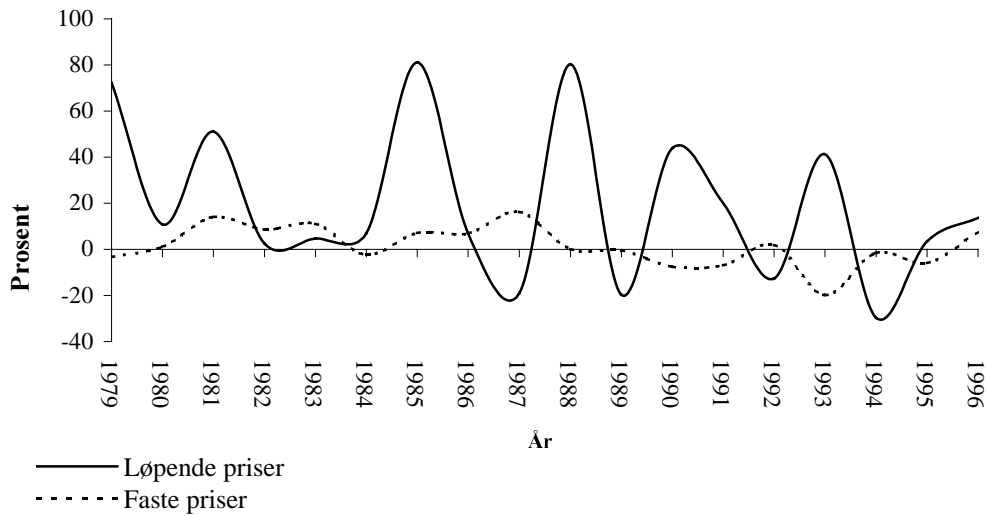
For alle næringer i nasjonalregnskapet må produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, bruttorealinvestering og kapitalslit også beregnes i faste priser. For forsikring er det produksjonen som fortjener oppmerksomhet; fastprisberegningene for de øvrige størrelsene gjøres på samme måte som for øvrige næringer.

Fastpristall for produksjonen i en næring lages som regel ved at tallene i løpende priser deflateres med prisindekser. Disse kan lages enten indirekte, ved at man har prisinformasjon om de aktuelle produktene, eller direkte ved at man har informasjon om volumutviklingen; prisindeksen kan da beregnes som verdi delt på volum. For forsikring blir fastpristallene for produksjonen beregnet ved å gå veien om volumutviklingen. Årsaken til dette er at det ikke finnes informasjon om prisutviklingen for forsikringstjenester. Riktignok finnes det data for prisutviklingen for forsikrings*premiene*, men dette kan ikke brukes som prisindikator for forsikringstjenestene, som jo er definert som en margin (jf. likning {1}). Prisutviklingen på denne marginen følger ikke nødvendigvis prisutviklingen for *premiene*.

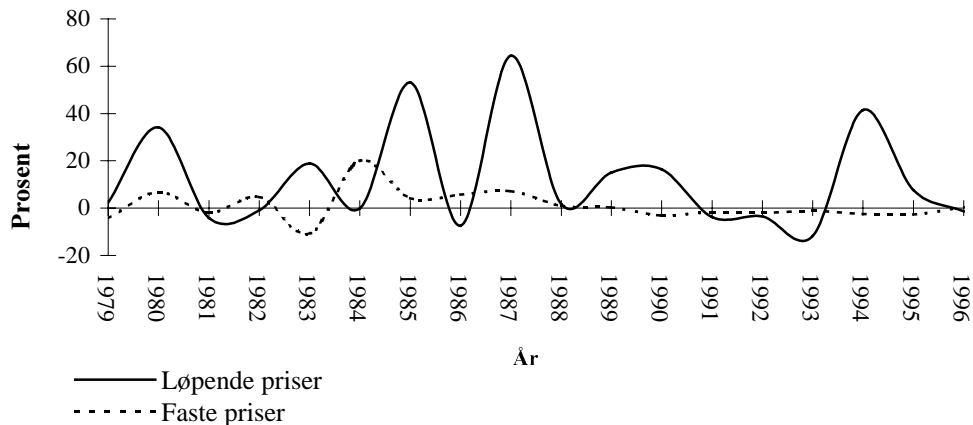
Det er imidlertid også vanskelig å finne gode volummål for produksjonen av forsikringstjenester. Mål som kunne tenkes brukt er antallet poliser, antallet erstatningssaker eller samlet forsikringsverdi deflatert med en generell prisindeks. Norges Forsikringsforbund har statistikk for en del slike størrelser, men denne statistikken er hittil ikke blitt brukt, først og fremst fordi den ikke inneholder størrelser som svarer godt nok til nasjonalregnskapets volumbegrep, hvor volumendring omfatter både mengde- og kvalitetsendring. Dette er imidlertid en sak som er under løpende vurdering, og det er godt mulig at en i framtida vil ta i bruk direkte volummål for produksjonen av forsikringstjenester.

Den metoden som brukes nå, er å la volumutviklingen i produksjonen følge utviklingen i antallet utførte timeverk. I tillegg gjøres en skjønnsmessig korreksjon for produktivitetsutvikling i det en antar at produksjonen pr. timeverk målt i faste priser øker med 0,5 prosent i året. Prisutviklingen for forsikringstjenester beregnes deretter som verdi delt på volum. Resultatet av denne metoden er illustrert i figurene 5 og 6, som viser prosentvis endring fra året før i produksjonen av henholdsvis liv- og skadeforsikringstjenester, målt i både løpende og faste priser. Som en ser er volumutviklingen relativt stabil, og dette gjør at de store verdisvingningene vi ofte ser fra år til år slår ut i store svingninger i den indirekte beregnede prisindeksen.

**Figur 5. Produksjon av livsforsikringstjenester
Prosentvis endring fra året før**

**Figur 6. Produksjon av skadeforsikringstjenester
Prosentvis endring fra året før**

Volum- og prisberegningene for forsikring er viktige ikke bare av prinsipielle grunner, men også fordi forsikringsproduksjonen er så stor at den har synlig effekt på volum- og prisutviklingen for aggregater som BNP og husholdningenes konsum. I flere år har det vært betydelig avvik mellom totalene for konsumprisindeksen og nasjonalregnskapets prisindeks for husholdningenes konsum fordi de to indeksene har vist helt ulik prisutvikling for forsikring. Årsaken er at konsumprisindeksen måler prisutviklingen for forsikringspremiene, mens nasjonalregnskapet måler prisutviklingen for produksjonen av forsikringstjenester, og som vi tidligere har vært inne på behøver ikke de to prisbegrepene utvikle seg i takt.

6. Beregningsopplegget i praksis

Forsikringsstatistikken er den viktigste datakilden. Nasjonalregnskapsarbeidet begynner med at postene i forsikringsstatistikken blir omkodet til det institusjonelle regnskapets koder. Alle poster i forsikringsstatistikken, både resultat- og balanseposter, blir kodet om. Dette er viktig fordi det sikrer at det er sammenheng mellom forsikringsstatistikk og nasjonalregnskap selv om nasjonalregnskapet bruker andre begreper og presenterer tallene på en helt annen måte enn forsikringsstatistikken. De siste årene har det skjedd betydelige endringer i forsikringsstatistikken, og nasjonalregnskapets omkodingskataloger må tilpasse seg dette.

Fordi utformingen av regnskapsrapporteringen fra forsikringsselskapene er tilpasset nasjonalregnskapets behov, går det stort sett greit å kode om fra detaljert forsikringsstatistikk til nasjonalregnskapskoder. Det finnes likevel noen problemområder, som f.eks.:

- nasjonalregnskapet ønsker å skille fullstendig mellom inntekts/utgiftsstrømmer og omvurderinger. Dette kan enkelte ganger være vanskelig å gjennomføre, men blir lettere med FORT98.
- for enkelte poster (f.eks. honorarer til konsulenter eller til tillitsvalgte) er det vanskelig å avgjøre om de skal kodes om til lønnskostnader eller produktinnsats
- det kan være vanskelig å avgjøre hvilke poster som skal kodes om til avsetninger til fond

Vi har imidlertid kommet fram til tilfredsstillende løsninger også på disse problemområdene, og alt i alt regner vi omkodingskatalogene som pålitelige.

Når data for et nytt år (i framtida: år eller kvartal, for FORT98 kommer til å gi detaljerte data også på kvartal) kodes om, gir systemet beskjed om poster i forsikringsstatistikken som ikke er blitt omkodet. Vi går da tilbake og lager omkodning for disse postene, før vi foretar omkodningen på nytt. På denne måten er vi sikret at alle poster i forsikringsstatistikken blir tatt med i omkodningen.

Når postene er kodet om til nasjonalregnskapskoder, kan en del av dem brukes direkte, mens andre inngår i beregninger. De viktigste beregningene er de tre som bestemmer produksjonen av forsikringstjenester for henholdsvis livsforsikring, private og kommunale pensjonskasser og -fond, og skadeforsikring. Disse beregningene er den praktiske gjennomføringen av likning {1} i kapittel 2.

6.1 Sektor 410 Livsforsikring mv.

Ettersom livsforsikring (næring 661) og private og kommunale pensjonskasser og -fond (næring 662) har hver sine næringer i realregnskapet, blir beregningene fra produksjon via bruttoprodukt til netto driftsresultat gjort hver for seg for de to næringene. (Variablene fram til driftsresultat blir som kjent gitt både i institusjonelt regnskap og realregnskapet.) Men variablene videre, fra primærinntekt via sparing til netto finansinvestering, blir bare gitt i institusjonelt regnskap, hvor sektor 410 blir behandlet under ett.

Tabell 1. Sektor 411/næring 66.01 Livsforsikring

Regnskap fra produksjon til driftsresultat. Mill.kr.

	1993	1994	1995	1996
A: 13310 forfalte premieinntekter	15 826	19 243	18 883	19 541
B: 13311 betalte erstatninger	11 275	11 683	12 555	12 835
C: 13312 netto overskudd gjenforsikring	15	-58	-77	-
D: avkastning på forsikringskrav:	15 190	12 975	13 739	13 904
(322xx formuesinntekter	15 971	13 697	13 873	13 891
+ 13340 leieinntekter, fast eiendom	648	684	1 079	1 494
+ 13390 andre produksjonsinntekter	401	91	155	133
+ 13381 provisjonsinntekter	5	8	1	8
- 19399 (kjøp av) diverse fremmede tjenester	250	208	125	497
- 32210 renteutgifter)	409	342	329	108
x (90601 forsikringskundernes reserver / 9xxxx total balanse)	0,928	0,931	0,938	0,932
E: avsetninger til forsikringsreserver:	16 342	18 079	17 509	17 790
70851 endring i forsikringsreserver	23 933	16 060	20 363	22 032
- (72xxx omvurderinger, finanskapital	8 468	-2 115	3 044	4 538
+ 73xxx andre volumendringer, finanskapital	-	-	-	-
+ 77xxx omvurderinger, ikke-finansiell kapital	-77	-137	-85	-79
- 77009 planmessige avskrivninger av ny realkapital	-77	-84	-85	-79
+ 70800 tapsavsetninger, inkl. egenkapital)	-289	-	-	14
x (90601 forsikringskundernes reserver / 9xxxx total balanse)	0,928	0,931	0,938	0,932
PRODUKSJON AV LIVSFORSIKRINGSTJENESTER	3 414	2 397	2 481	2 820
(A - B + C + D - E)				
+ Annen produksjon	1 055	784	1 236	1 636
SUM PRODUKSJON i livsforsikring	4 469	3 181	3 717	4 456
- 19 Produktinnsats	2 026	1 344	1 263	2 068
= 30000 Bruttoprodukt	2 443	1 837	2 454	2 388
- 301 Lønnskostnader	1 467	1 401	1 369	1 354
- 302 Produksjonsskatter	10	11	11	12
+ 303 Produksjonssubsidier	113	93	147	186
- 37 Kapitalslit	538	500	555	629
= 30910 Driftsresultat	541	18	666	579

Tabell 1 viser produksjonsberegningen og regnskapet videre fram til netto driftsresultat for næring 661 Livsforsikring, illustrert med tall for 1993 til 1996. I tillegg til de fire leddene i produksjonsberegningen som vi kjenner fra likning {1} kommer netto overskudd gjenforsikring, men som en ser er dette en mindre post. Avkastning på forsikringskrav blir beregnet ved at en summerer selskapenes netto formuesinntekter, som først og fremst er renter, sammen med netto provisjonsinntekter o.l. og inntekter fra fast eiendom, og så ganger denne summen med forsikringskravenes andel av den totale balansen, som ligger på vel 90%. En tar dermed ikke hensyn til selskapenes egne beregninger av avkastning til forsikringskundene. (Etter norsk lov er livsforsikringselskapene forpliktet til å regnskapsføre en årlig minsteavkastning til hver kunde.)

Avsetninger til forsikringsreserver er et transaksjonsbegrep, som ikke skal inneholde omvurderinger. Denne transaksjonen har hittil ikke latt seg lese direkte ut av statistikken, og er derfor blitt bestemt som endring i forsikringsreserver (kode 70851) minus omvurderinger, beregnet som forsikringsreservenes andel av selskapenes samlede omvurderinger. Omvurderinger av finanskapital er den klart største omvurderingsposten.

Avsetningene til forsikringsreserver omfatter alle typer avsetninger, mens likning {1} bare har med avsetninger til aktuariske reserver mv. Dette henger sammen med periodiseringen av premier og erstatninger: Beregningen bruker forfalte premieinntekter og betalte erstatninger, mens {1} foreskriver opptjente premier og påløpte erstatninger. For en gitt periode vil differansen mellom de to føringsprinsippene være lik avsetninger til periodiseringsreserver, som nettopp utgjør forskjellen mellom forsikringsreserver i alt og aktuariske reserver mv. Det kan derfor vises at beregningsoppsettet i tabell 1 er i samsvar med likning {1}.

Resultatet av produksjonsberegningen blir ført som produkt 660110 Livsforsikringstjenester. Annen produksjon for sektor 411 er først og fremst produkt 702012 Tjenester fra forretningsbygg, men en har også noe produksjon av andre finansielle tjenester, som fordeles på produktene 652212 og 671310. Produksjonen utenom livsforsikringstjenester blir tallfestet direkte i omkodingen.

Fra produksjon beregner en seg videre til bruttoprodukt og netto driftsresultat. Produktinnsats og lønnskostnader blir i hovedsak bestemt i omkodingen, men en har også en beregning for å ta seg av poster som ligger i grenselandet mellom dem. Produksjonsskatter og -subsidier blir beregnet på grunnlag av statsregnskapet. Kapitalslit er depresiering av sektorens realkapital, hovedsakelig forretningsbygg, og blir beregnet i BERKAP (jf. Todsén 1997). Saldoposten på produksjonskontoen er driftsresultat.

Tabell 2. Næring 66.02 Pensjonskasser og fond

Regnskap fra produksjon til driftsresultat. Mill.kr.

	1993	1994	1995	1996
A: premier fra arbeidsgivere mv.	1 789	2 145	2 553	5 973
B: premier fra arbeidstaker	321	211	203	219
C: Ytelser (erstatninger)	2 364	2 554	2 667	2 655
D: avkastning på forsikringskrav:	4 001	3 490	3 831	4 084
renteinntekter o.a. formuesinntekter	4 009	3 501	3 881	4 236
x (forsikringsreserver / total balanse)	0,998	0,997	0,987	0,964
E: avsetninger til forsikringsreserver:	3 885	3 073	3 287	7 207
netto økning i forsikringsreserver	5 550	2 647	4 110	8 275
- omvurderinger, finanskapital	1 668	-427	834	1 108
x (forsikringsreserver / total balanse)	0,998	0,997	0,987	0,964
= PRODUKSJON i KASSER OG FOND (A + B - C + D - E)	-138	219	634	414
+ Annen produksjon	402	265	70	265
= SUM PRODUKSJON i KASSER OG FOND	264	484	704	679
= Produktinnsats	164	306	143	214
= Bruttoprodukt	100	178	561	465
- Lønnskostnader	45	53	57	64
- Produksjonsskatter i alt	-	-	-	-
+ Produkt- og næringsubsidier	-	-	-	-
- Kapitalslit	130	130	152	146
= Driftsresultat	-75	-5	352	255

Tabell 2 viser produksjonsberegning og regnskap fram til driftsresultat for næring 662, private og kommunale pensjonskasser og -fond. Hovedtrekkene i produksjonsberegningen er som for livsforsikring, men oppsettet er enklere fordi grunnlagsstatistikken gir færre detaljer og fordi en ikke har gjenforsikring for denne sektoren. I motsetning til for livsforsikring, skiller grunnlagsstatistikken mellom premier betalt av arbeidsgiver og av arbeidstaker. Som en ser utgjør forsikringskravene nærmere 100% av total balanse, men for framtida vil denne andelen bli noe lavere fordi nye forskrifter stiller krav om egenkapital.

Resultatet av produksjonsberegningen blir ført som produkt 660210 pensjonsfondtjenester. Som en ser er produksjonen negativ for 1993 og 1994, og det samme gjelder for mange av de foregående årene. Rent teknisk er dette fullt mulig fordi produksjonen blir beregnet som en margin. (Derimot er negativ produksjon en logisk umulighet for de fleste andre tjenesteytende næringer og alle vareproduserende næringer. Det er ikke mulig å produsere færre enn null mursteiner eller hårklipper.) Det er likevel vanskelig å gi de negative produksjonstallene for næring 662 et fornuftig meningsinnhold, og de

skaper problemer ved beregning av fastpristall og vekstrater. De negative tallene kan tolkes som et tegn på at beregningsmetoden for forsikring ikke passer så godt for pensjonskasser og -fond, fordi disse gjerne har en ikke-forretningsmessig adferd, helt ulik forsikringsselskapenes. Fra enkelte hold er det derfor blitt hevdet at produksjonen for pensjonskasser og -fond heller bør beregnes fra kostnadssiden, slik en gjorde tidligere og slik en fortsatt gjør for ideelle organisasjoner og offentlig forvaltning. Dette ville imidlertid være i strid med FNs og Eurostats anbefalinger. Siden de negative produksjonstallene hittil har vært små i tallverdi, har en hittil sett gjennom fingrene med dem, og det er grunn til å vente at en i framtida får positive produksjonstall etterhvert som pensjonskassene og -fondene bygger opp egenkapital i samsvar med de endrede forskriftene.

Annen produksjon er i sin helhet tjenester fra forretningsbygg (produkt 702012), som tallfestes direkte i omkodningen. En gjør også et par andre beregninger som bl.a. berører avgrensningen mellom lønnskostnader og produktinnsats. Denne undersektoren har ikke produksjonsskatter eller -subsidier. Som det framgår av tabellen er driftsresultatet negativt for to av de tre årene.

Tabell 3. Sektorregnskap fra driftsresultat til netto finansinvestering

Mill.kr.	1993	1994	1995	1996
= Driftsresultat	466	13	1 018	834
Allokering av primære inntekter				
Netto driftsresultat	466	13	1 018	834
+ Formuesinntekter	19 955	16 909	17 887	17 859
- Formuesutgifter	19 857	17 060	18 200	18 071
<i>herav avkastning på forsikringskrav</i>	<i>19 186</i>	<i>16 457</i>	<i>17 569</i>	<i>17 725</i>
= Primær inntekt	564	-138	705	622
Sekundær inntektsfordeling				
32900 Primær inntekt	564	-138	705	622
+ Netto premier pensjons- og kollektiv livsforsikring	10 684	13 566	14 520	16 090
<i>herav betalt av arbeidsgiver (del av art 34461)</i>	<i>9 489</i>	<i>10 770</i>	<i>12 064</i>	<i>12 937</i>
<i>betalt av arbeidstaker (art 34462)</i>	<i>1 195</i>	<i>2 796</i>	<i>2 456</i>	<i>3 153</i>
+ Premier til uformelle ordninger	50	55	63	60
- Ytelser pensjons- og kollektiv livsforsikring	8 649	9 254	9 567	10 423
- Ytelser uformelle ordninger	50	55	63	60
- Skatt	288	82	144	78
- Andre innenlandske overføringer	411	365	405	463
= Disponibel inntekt	1 900	3 727	5 109	5 748
Bruk av disponibel inntekt				
Disponibel inntekt	1 900	3 727	5 109	5 748
- Korreksjon pensjonssparing	2 035	4 311	4 953	5 666
= Sparing	-135	-584	156	82
Finansiering og investering				
Netto sparing	-135	-584	156	82
+ Kapitaloverføringer	616	-	-	-
+ Kapitalslit	668	630	707	775
- Brutto realinvesteringer	486	2 678	2 213	3 611
=	663	-2 632	-1 350	-2 754
Finansinvestering				

Tabell 3 viser regnskapet fra driftsresultat fram til netto finansinvestering for sektor 410 i sin helhet. Tabellen tar utgangspunkt i sum driftsresultat for næringene 661 og 662. På kontoen for allokering av primære inntekter utgjør renter størstedelen av formuesinntektene. Resten fordeler seg på aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste, som er differansen mellom totalt resultat og faktisk utbetalt utbytte fra daterselskaper i utlandet. Negativ reinvestert fortjeneste betyr at utbetalt utbytte er større enn resultatet, og kan tolkes som en desinvestering. Det er bare livsforsikringsselskapene som mottar aksjeutbytte og reinvestert fortjeneste; for pensjonskasser og -fond består formuesinntektene bare av renter.

Formuesutgiftene er først og fremst avkastning på forsikringsreserver. Som beskrevet i kapittel 2 er dette en avkastning som ikke blir faktisk utbetalt i regnskapsåret, men inntil videre blir stående i liv-

selskapene og pensjonskassene og -fondene og bidrar til å øke forsikringstakernes fordringer på dem. For pensjonskasser og -fond er avkastning på forsikringskrav eneste formuesutgift, mens livselskapene også betaler noe renter og aksjeutbytte.

På kontoen for sekundær inntektsfordeling er netto premier til kollektiv livsforsikring den største inntektsposten. Dette er bare premier som gjelder kollektive forsikringsordninger, mens premier til individuelle forsikringsordninger er holdt utenfor (årsaken til dette er forklart i kapittel 4). I Norge har en hittil valgt å definere netto premier som brutto premier minus verdien av forsikringstjenesten. En avviker dermed noe fra internasjonale anbefalinger ved at en ikke har med avkastning på forsikringskrav (jf. likning {4}). Årsaken er at en ikke ønsker at korreksjonspostene på forsikrings- og husholdningssektorenes konti for bruk av disponibel inntekt skal bli alt for store i tallverdi.

Hvor stor andel av premiene som gjelder kollektive ordninger kan ikke leses direkte ut av forsikringsstatistikken for disse årene, og er derfor fastsatt på grunnlag av tilleggsopplysninger fra Norges Forsikringsforbund, som viser at premier til kollektive ordninger utgjør vel halvparten av sektorens mottatte premier i alt. Med FORT98 vil en imidlertid kunne tallfeste premier til kollektive ordninger direkte ut av statistikken. Premier til uformelle ordninger er beregnede premieinntekter i tilknytning til forsikringsordninger for ansatte i livselskaper.

På utgiftssiden finner vi ytelser fra fond, som er erstatninger i tilknytning til kollektive ordninger. Dette beløpet kan ikke leses direkte ut av nåværende forsikringsstatistikk, og er derfor anslått til å være samme andel av totale ytelser som premier til kollektive ordninger utgjør av totale premier. På utgiftssiden finner vi videre skatt og sosiale stønader til private, som gjelder ordninger for livselskapenes ansatte og pr. konvensjon er satt lik de beregnede premiene til slike ordninger. Til slutt finner vi diverseposten andre innenlandske overføringer. Saldoposten på sekundærinntektskontoen er disponibel inntekt.

Premier til og ytelser fra kollektive forsikringsordninger føres altså som inntekter og utgifter for livselskapene, men samtidig ønsker nasjonalregnskapet å få fram at fondene som ligger bak disse forsikringsordningene eies av forsikringstakerne (jf. avsnitt 4.2). For å få fram at den fondsoppbyggingen som skjer ikke er en del av livselskapenes sparing, men inngår i sparingen til husholdningssektoren, hvor forsikringstakerne befinner seg, har en innført en korreksjon som er motsatt lik premier kollektive ordninger minus ytelser kollektive ordninger på kontoen for bruk av disponibel inntekt. Dette gjør at til tross for positive beløp i disponibel inntekt har sektor 410 negativ netto sparing i alle de fire årene vi ser på.

Kontoen for finansiering og investering viser at sektoren mottok en betydelig kapitaloverføring i 1993. Finansierings- og investeringskontoen viser også hvordan sparingen fordeles på netto realinvestering (= brutto realinvestering - kapitalslit) og netto finansinvestering.

6.2 Sektor 470 Skadeforsikring

Sektor 470 tilsvarener næring 663. Produksjonsberegning og regnskap fram til netto finansinvestering for 1993 til 1996 er stilt opp i tabell 4. Opptjente premier og påløpte erstatninger blir hentet direkte fra grunnlagsstatistikken; en behøver derfor ikke gå veien om reservene for å komme fram til riktig periodisering. Netto provisjonsinntekter, som i hovedsak skriver seg fra gjenforsikringsvirksomhet, blir også tatt med i produksjonsverdien. For skadeforsikring som for de andre sektorene blir avkastning på forsikringskrav beregnet som en andel av selskapenes netto formuesinntekter; andelen er lik samlede forsikringskrav delt på total balanse og ligger rundt 60 prosent. For skadeforsikring blir forsikringskravene i sin helhet betraktet som krav i forbindelse med periodiseringen av premier og erstatninger. Skadeselskapene antas ikke å ha aktuariske o.l. reserver, og avsetninger til slike reserver inngår derfor ikke i beregningen av produksjonen.

Tabell 4. Sektor 470/næring 66.03 Skadeforsikring

Fullstendig regnskap fra produksjon til netto finansinvestering.

	1993	1994	1995	1996
A: 13310 opptjente premieinntekter	18 708	18 773	19 121	19 937
B: 34420 påløpte erstatninger	15 825	13 636	13 841	14 442
C: avkastning på forsikringskrav:	2 136	2 006	2 389	2 471
(322xx renteinntekter o.a. formuesinntekter	3 684	3 418	3 609	3 560
+ 13340 leieinntekter, fast eiendom	308	260	230	336
- 19330 driftskostnader, fast eiendom	36	30	30	53
- 32210 renteutgifter)	128	33	53	78
x (90601 fors.kundenes reserver / 9xxxx total balanse)	0,558	0,555	0,636	0,656
D: 13381 provisjonsinntekter	773	659	538	-
E: 19321 provisjonskostnader	539	375	222	83
= PRODUKSJON AV SKADETJENESTER	5 253	7 427	7 985	7 883
(A - B + C + D - E)				
+ Annen produksjon	579	537	399	864
= SUM PRODUKSJON	5 832	7 964	8 384	8 747
- 19 Produktinnsats	1 674	1 968	1 964	2 368
= 30000 Bruttoprodukt	4 158	5 996	6 420	6 379
- 301 Lønnskostnader	3 702	3 552	3 557	3 524
- 302 Produksjonsskatter i alt	98	101	104	109
+ 303 Produkt- og nærings subsidier	69	60	62	54
- 37 Kapitalslit	261	321	343	326
= 30910 Driftsresultat	166	2 082	2 478	2 474
<u>Allokering av primære inntekter</u>				
30900 Driftsresultat	166	2 082	2 478	2 474
+ 322 Formuesinntekter	3 659	3 418	3 609	3 560
- 322 Formuesutgifter	2 277	2 038	2 443	2 904
= 32900 Primær inntekt	1 548	3 462	3 644	3 130

Sekundær inntektsfordeling

32900 Primær inntekt	1 548	3 462	3 644	3 130
+ 34200 Andre innenlandske overføringer				145
+ 34461 Premie fond arbeidsgiver	98	114	131	131
+ 34610 Skadeforsikringspremier, netto	15 826	13 636	13 841	14 442
- 335 Skatt	14	159	187	119
- 33690 Sosiale stønader til private	98	114	131	131
- 34200 Andre innenlandske overføringer	1 329	467	113	1353
- 34610 Skadeforsikringserstatninger	15 826	13 636	13 841	14 442
= 34900 Disponibel inntekt	205	2 836	3 344	1 803

Bruk av disponibel inntekt

34900 Disponibel inntekt	205	2 836	3 344	1 803
= 35910 Sparing	205	2 836	3 344	1 803

Finansiering og investering

35900 Sparing	205	2 836	3 344	1 803
+ 37 Kapitalslit	261	321	343	326
- 76100 Brutto realinvesteringer	203	503	321	242
= 71900 Netto finansinvestering	263	2 654	3 366	1 887

Resultatet av produksjonsberegningen blir fordelt på produktene 660312 bilforsikringstjenester og 660319 andre skadeforsikringstjenester. Beregningen fordeler også forsikringstjenestene på bruker-sektorer, ettersom disse tjenestene blir brukt av både foretaks- og husholdningssektorene. (Fordelingen på produkter og anvendelser er omtalt i avsnitt 5.1.) I tillegg til forsikringstjenestene har sektor 470 en viss produksjon av andre finansielle tjenester, som blir fordelt mellom produktene 652212 og 671310, og av tjenester fra forretningsbygg (produkt 702012).

Produktinnsats og lønnskostnader blir i hovedsak bestemt direkte i omkodingen, men en har også et par beregninger som justerer avgrensningen mellom dem. Videre har en beregninger for å fordele netto premier og erstatninger på motsektorer. For sektor 470 er tallene for produksjonsskatter og produkt- og næringsubsidier ikke anslag, men nasjonalregnskapstall basert på statsregnskapet. Saldo-posten på produksjonskontoen er netto driftsresultat.

På primærinntektskontoen er størstedelen av inntektene renter, mens resten i hovedsak er aksjeutbytte. På utgiftssiden dominerer avkastning på forsikringskrav. Resten av formuesutgiftene er for det meste renteutgifter. På konto for sekundær inntektsfordeling er netto skadepremier og skadeserstatninger de største postene på henholdsvis inntekts- og utgiftssiden. Netto skadepremier inkluderer avkastning på forsikringskrav (jf. likning {6}), og som forklart i avsnitt 4.3 er netto skadepremier og erstatninger for skadeforsikringssektoren i alt pr. definisjon like store (jf. avsnitt 4.3)⁴. Premier til uformelle pensjonsordninger og ytelser til private er betalinger i forbindelse med uformelle pensjonsordninger for skadeselskapenes egne ansatte. Som en forenkling konvensjon er disse postene satt like store; dette er omtalt nærmere i tilknytning til tabell 8 i avsnitt 8.2.

⁴ Derimot behøver ikke netto skadepremier og erstatninger være like store for sektorene som bruker skadeforsikringstjenester, f.eks. husholdninger og foretak.

Saldoposten på sekundærinntektskontoen er disponibel inntekt, som er lik sparing (dette fordi denne sektoren verken har konsum eller korreksjon for sparing i pensjonsfond). Fra sparing kan en på vanlig måte regne seg fram til netto finansinvestering.

6.3 Sysselsettingsberegningene for forsikringsnæringene

Det generelle beregningsopplegget og de grunnleggende definisjonene når det gjelder sysselsetting og lønn i nasjonalregnskapet er beskrevet i Hansen og Skoglund (1997).

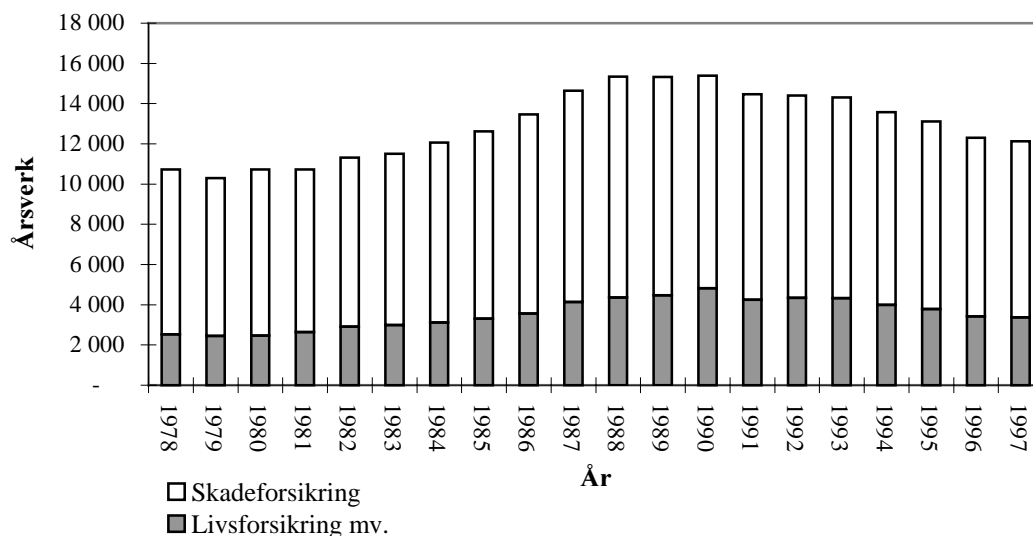
Utgangspunktet for sysselsettingsberegningene i endelig regnskap for forsikringsnæringene er regnskapstall for lønnskostnader fra Forsikringsstatistikken og SSB's lønnsstatistikk for forsikring.

Lønnskostnadene dekomponeres i lønn og arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier. I denne dekomponeringen inngår bruk av sonesatser fra Skattedirektoratet for arbeidsgiveravgiften til folketrygden. I nasjonalregnskapets beregninger har en nivåbestemt en gjennomsnittssats for arbeidsgiveravgift via tilleggsberegninger basert på statistikk fra Lønns- og trekkoppgaverregisteret (LTO) fra 1991, som utvikles i henhold til eventuelle satsendringer. Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier for øvrig er til dels nivåbestemt på grunnlag av opplysninger om indirekte personalkostnader fra Statistisk sentralbyrå (1990), dels utviklet via totaltall fra Norges Forsikringsforbund og LTO. Beregningene av disse størrelsene er usikre.

Lønnsstatistikkenes nivå tall for månedfortjeneste pr. 3. kvartal omregnes til gjennomsnittlig årslønn (lønn pr. normalårsverk) med bakgrunn i informasjon om generelle tillegg fra lønnsoppgjørene og lokale tillegg som er kjent. Det gjøres også tilleggsberegninger vedr. feriegodtgjørelse som ikke fanges opp av lønnsstatistikken. Med utgangspunkt i tilnærmet "riktig" nivå på lønn pr. normalårsverk og samlet lønn, kan antall normalårsverk beregnes. Normalårsverkene står igjen i et visst forhold til sysselsatte lønnstakere; dvs. på basis av data om deltidsomfang fra arbeidskraftundersøkelsene (AKU) er det beregnet forholdstall mellom normalårsverk og sysselsatte lønnstakere.

Utførte timeverk beregnes på grunnlag av antall sysselsatte lønnstakere, normalarbeidstid, antall arbeidsuker pr. år og fravær, samt usikre anslag for overtid. Overtidsratene er imidlertid forutsatt konstante over tid (p.g.a. manglende data), mens fraværstene bygger på oppgaver fra Norges Forsikringsforbund. Nivå og utvikling på sysselsatte lønnstakere i NR kontrolleres mot tall fra AKU og Arbeidstakerregisteret for å vurdere om det er rimelig samsvar med disse sysselsettingsindikatorene.

Figur 7. Sysselsetting i forsikringssektoren

Figur 7 viser sysselsettingsutviklingen i forsikring fra 1978 til 1997.

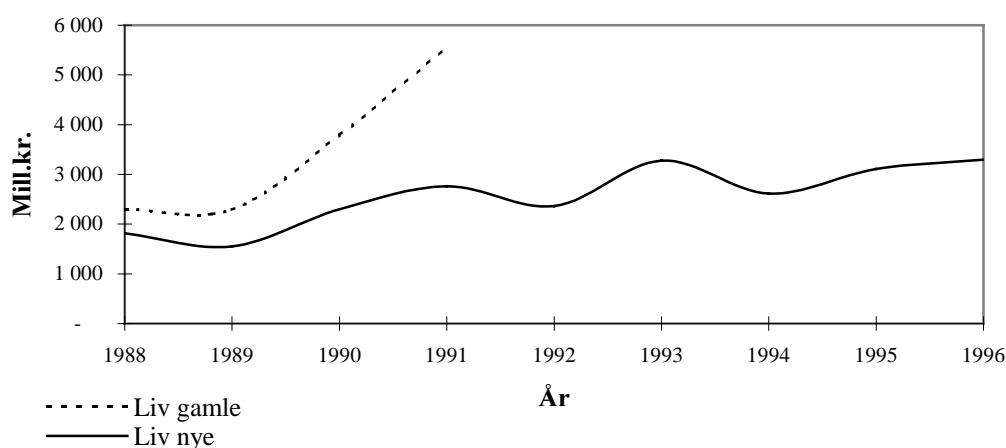
7. Hovedrevisjonen

Hovedrevisjonen av det norske nasjonalregnskapet innebar overgang til nye internasjonale retningslinjer ved at en nå følger FN-håndboken SNA93, mens en tidligere fulgte SNA68. I tillegg ble EU-kommisjonens håndbok ESA95, som Norge er forpliktet til å følge gjennom EØS-avtalen, tatt i bruk for det norske nasjonalregnskapet. Det er ingen motsetninger mellom SNA93 og ESA95, men ESA95 er skrevet spesielt med tanke på europeiske forhold og er mer praktisk rettet enn SNA93. I tillegg til innføring av nye retningslinjer innebar hovedrevisjonen også en generell overhaling og forbedring av beregningsmetodene i nasjonalregnskapet.

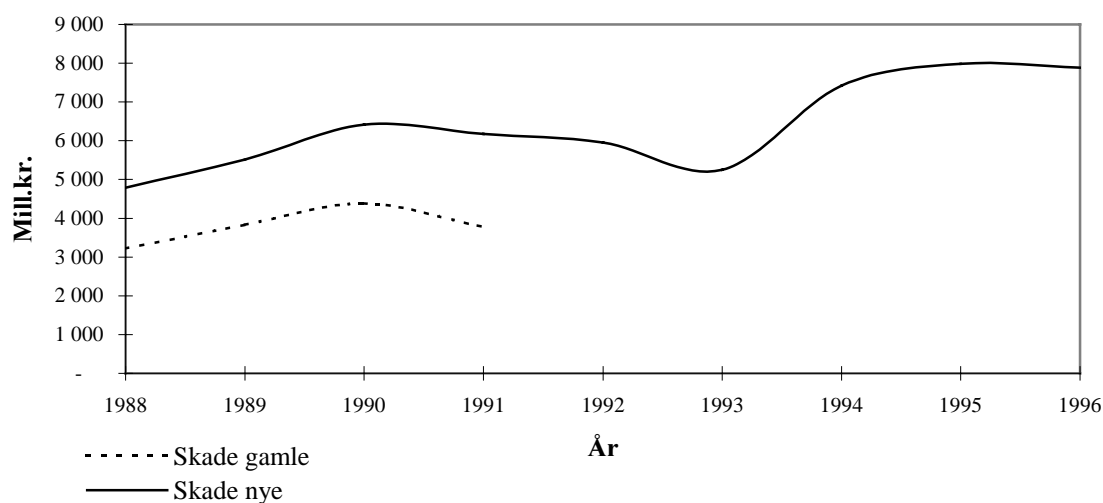
Den viktigste endringen som berører produksjonen av forsikringstjenester i SNA93 er at avkastning på forsikringskrav nå også blir beregnet for skadeforsikring, mens dette tidligere bare ble gjort for livsforsikring. Dessuten skal produksjonen i pensjonskasser og -fond, som tidligere ble beregnet fra kostnadssiden, nå beregnes som for annen forsikring. Som tidligere nevnt gir dette negative produksjonstall for enkelte år. I tillegg til endringene i produksjonsberegningene innførte SNA93 også at pensjonsforsikring og kollektiv livsforsikring skal føres som en mellomting mellom individuell livsforsikring og obligatorisk, statlig forsikring (se avsnitt 4.2). Tidligere ble dette ført på samme måte som individuell livsforsikring.

Den viktigste praktiske metodeforbedringen var at en gikk over til å basere nasjonalregnskapet på en fullstendig konvertering av alle poster i forsikringsstatistikken til nasjonalregnskapskoder, mens en tidligere bare hadde en partiell konvertering. Den gamle metoden gikk ut på å plukke ut og kode om de postene i forsikringsstatistikken som en mente var nødvendige for å beregne produksjon og inntekts- og utgiftsstrømmer fram til disponibel inntekt/sparing. Faren ved dette var at en ikke hadde full kontroll over om en hadde tatt med alle relevante poster. Den nye metoden innebærer at alle poster i forsikringsstatistikken blir kodet om, og dette har særlig gitt seg utslag i at en nå har mye bedre hånd om avsetningene til fond i livs- og pensjonsforsikring enn en hadde tidligere.

Figur 8. Produksjon av livsforsikringstjenester før og etter hovedrevisjonen. Millioner kr. Løpende priser

Figur 9. Produksjon av skadeforsikringstjenester før og etter hovedrevisjonen. Millioner kr. Løpende priser

Figurene 8 og 9 viser gamle og nye nasjonalregnskapstall for produksjonen av henholdsvis livs- og pensjonsforsikringstjenester og skadeforsikringstjenester. Den jevnere utviklingen over tid for livs- og pensjonsforsikring skyldes først og fremst den forbedrede metoden for beregning av fondsavsetninger, men nivåøkningen gjennom hele perioden for skadeforsikring skyldes at de nye tallene tar med avkastning på skadeforsikringsreserver i beregningen av produksjonen.

8. Forsikring i produktkryssløpet og institusjonelt regnskap

8.1 Tilgang og anvendelse av forsikringstjenester

Tabell 5 viser tilgang og anvendelse av forsikringsprodukter i realregnskapet for årene 1993 til 1996. Tallene er i løpende priser og målt i samme prissett. (For forsikringstjenester er basis-, produsent- og kjøpverdi identiske.) For livsforsikrings- og pensjonsfondtjenester ser vi at norsk produksjon og konsum i (norske) husholdninger er helt dominerende både på tilgangs- og anvendelsessiden, men vi har også en liten import og eksport av livsforsikringstjenester.

Tabell 5. Tilgang og anvendelse av forsikringstjenester

Mill.kr.

	1993	1994	1995	1996
<u>660110 Livsforsikringstjenester</u>				
23661 Norsk produksjon	3 414	2 397	2 481	2 820
52230 Import, tjenester ellers	3	2	1	1
Tilgang i alt:	3 417	2 399	2 482	2 821
51230 Eksport, tjenester ellers	9	25	17	12
61951 Konsum i hush., finansielle tjenester	3 408	2 374	2 465	2 804
69951 Private konsumutg., utlendinger, finansielle tjenester	-	-	-	5
Anvendelse i alt:	3 417	2 399	2 482	2 821
<u>660210 Pensjonsfondtjenester</u>				
23661 Norsk produksjon = Tilgang i alt	-137	219	629	473
61951 Konsum i hush., finansielle tjenester = Anvendelse i alt	-137	219	629	472
69951 Private konsumutg., utlendinger, finansielle tjenester	-	-	-	1
Anvendelse i alt:	-137	219	629	473
<u>660312 Bilforsikringstjenester</u>				
23663 Norsk produksjon = Tilgang i alt	1 576	2 228	2 396	2 365
23602 Produktinnsats i transport med buss, trikk, bane	42	37	46	49
27036 Samlekonto for produktinnsats: Post-, bank-, underv.tj. mv.	528	701	748	735
61523 Konsum i husholdningene, forsikring av egne transp.midler	1 006	1 490	1 602	1 581
Anvendelse i alt:	1 576	2 228	2 396	2 365
<u>660319 Andre skadeforsikringstjenester</u>				
23663 Norsk produksjon	3 677	5 198	5 590	5 518
52210 Import, skipsfartens utgifter i utlandet	429	528	345	387
52230 Import, tjenester ellers	3 565	3 415	2 585	3 025
Tilgang i alt:	7 671	9 141	8 520	8 930
23010 Produktinnsats, jordbruk	100	86	101	2
23051 Produktinnsats, fiske og fangst	44	28	28	27
23052 Produktinnsats, fiskeoppdrett og klekkerier	35	144	86	90
23611 Produktinnsats, utenriks sjøfart	1 654	1 655	1 275	1 009
23613 Produktinnsats, innenriks sjøfart	193	-	-	76
27036 Samlekonto for produktinnsats: Post-, bank-, underv.tj. mv.	1 332	3 033	3 261	3 282
28380 Samlekonto for investering i oljeplattformer o.l.	1	1	1	1
51230 Eksport, tjenester ellers	3 553	3 131	2 628	3 326
61232 Konsum i husholdningene, forsikring av bolig	639	939	1 010	997
61532 Konsum i husholdningene, fjerntransport	120	124	130	120
Anvendelse i alt:	7 671	9 141	8 520	8 930

For bilforsikringstjenester kommer all tilgang fra norsk produksjon. Største anvendelse er konsum i husholdningene, mens et mindre beløp går til produktinnsats i næring 23602 (transport med rutebil, sporvei og forstadsbane), og resten går til samlekontoen for produktinnsats av post- og banktjenester og undervisning mv.

For andre skadeforsikringstjenester har vi en betydelig import i tillegg til den norske produksjonen. En mindre del av importen er spesifisert som en del av skipsfartens driftsutgifter i utlandet, mens den øvrige importen er uspesifisert, og fordeles i prinsippet på alle innenlandske brukersektorer og -næringer. Det må understrekes at tallene i tabell 11 ikke inkluderer tjenester knyttet til fraktforsikring av importvarer på vei til Norge, fordi frakt- og forsikringskostnader føres som en del av importvarenes verdi (cif-prinsippet). Mer om dette i kapittel 9, hvor utenrikshandelen med forsikringstjenester er nærmere beskrevet.

Den største anvendelsesposten for andre skadeforsikringstjenester er eksport. Det går også store beløp til produktinnsats i utenriks sjøfart, og mindre beløp til produktinnsats i jordbruk, fiske, fiskeoppdrett og, for 1993, innenriks sjøfart. Videre går det også betydelige beløp til konsum i husholdningene, hvorav størstedelen går til forsikring av egen bolig. Det som gjenstår blir fordelt til samlekonti, først og fremst den for produktinnsats av post- og banktjenester og undervisning mv.

En ser altså at samlekonto 27036 spiller en viktig rolle for anvendelsen av skadeforsikringstjenestene. Dette har sammenheng med at disse produktene ikke fordeles direkte til produktinnsats i f.eks. industrien eller landbaserte tjenesteytende næringer; de forsikringstjenestene som antas å bli brukt av disse næringene fordeles via samlekontoen. Årsaken til denne føringsmåten er at en hittil har hatt svært lite informasjon om anvendelsene av skadeforsikringstjenester. I den grad industri- og annen næringsstatistikk sier noe om forsikring, oppgis bare betalte premier. I nasjonalregnskapet blir forsikringstjenestene derfor slått sammen med andre produkter som en har lite informasjon om og fordelt på mottakere som et ledd i den alminnelige produktbalanseringen av realregnskapet.

FORT98 gir data hvor kundene er delt inn i privat- og næringskunder, og næringskundene er klassifisert etter en grov næringsinndeling. Fra og med statistikkåret 1998 vil vi derfor kunne bruke denne informasjonen til å forbedre allokeringen av skadeforsikringstjenester på anvendelser i nasjonalregnskapet.

I tillegg til tjenesteproduksjonen viser realregnskapet også forsikringsnæringenes produktinnsats og realinvesteringer. Her brukes forsikringsstatistikken først og fremst til å bestemme totalene, mens produktsammensetningen av produktinnsats og realinvestering blir bestemt i produktbalanseringen av realregnskapet. I den grad forsikringsstatistikken gir opplysninger om produktsammensetning, brukes dette som hjelpeinformasjon.

8.2 Forsikringsstørrelsene i institusjonelt nasjonalregnskap

I institusjonelt regnskap har en ingen produktfordeling, og sektor 410 (Livsforsikringsselskaper mv.) blir behandlet under ett, men ellers er forsikringstransaksjonene på produksjonskontoen identiske med de tilsvarende størrelsene i realregnskapet. Vi konsentrerer oss derfor om transaksjonene fra primærinttektskontoen og nedover, og setter søkelyset på postene som er særegne for forsikring: Premier, erstatninger, avkastning til forsikringstakere og korreksjonen for sparing i pensjonsfond.

Tabell 6. Konto for allokering av primære inntekter

Avkastning på forsikringskrav. Mill.kr.	1993	1994	1995	1996
Fra livsforsikring mv. til husholdningssektoren (A):	19 186	16 457	17 569	17 725
Fra skadeforsikring i alt (B):	2 136	2 005	2 390	2 470
Fra skadeforsikring til				
offentlige foretak	107	100	120	123
private foretak	1 239	1 163	1 386	1 433
husholdningssektoren	790	742	884	914
Avkastning i alt (A + B):	21 322	18 462	19 959	20 195

Tabell 6 viser betalende og mottakende sektorer for avkastning på forsikringskrav på kontoen for allokering av primære inntekter. Som en ser opptrer utlandet verken som betaler eller mottaker; dette skyldes at forsikringstransaksjoner med utlandet føres på en forenklet måte hvor avkastning på forsikringskrav ikke inngår (se kapittel 9).

Avkastningen fra livsforsikring mv., som utgjør ca. 90% av totalen, går i sin helhet til husholdningssektoren, mens avkastningen på skadeforsikringskrav blir fordelt på offentlige foretak (ca 5%), private foretak (ca. 60%) og husholdningssektoren (ca 35%). Husholdningenes avkastning på skadeforsikringskrav gjelder både bolig-, bil- og innboforsikring o.l. og forsikring i forbindelse med personlig eid næringsvirksomhet.

Tabellene 7 og 8 viser de livs- og pensjonsforsikringsrelaterte transaksjonene på kontoen for sekundær inntektsfordeling. Tabell 7 viser transaksjonene for de ordningene som administreres av enheter innenfor sektor 410 og som kan kalles formelle ordninger, mens tabell 8 viser transaksjonene for ordninger som arbeidsgivere selv administrerer, og som kan kalles uformelle ordninger. I de vanlige nasjonalregnskapstabellene for institusjonelle sektorer blir premier og ytelser til og fra formelle og uformelle ordninger slått sammen og ført som en post.

Tabell 7 viser altså inn- og utbetalinger for de ordningene som drives av livselskaper og pensjonskasser og -fond. Vi minner om at premier og ytelser i tilknytning til individuell livsforsikring ikke er med fordi disse strømmene ikke føres som inntekter og utgifter, men som innskudd og uttak av sparepenger (jf. avsnitt 4.2).⁵

Som en ser blir premier til kollektiv livsforsikring og pensjonskasser og -fond betalt av arbeidsgiver ført som utgift for husholdningssektoren og inntekt for livsforsikring mv. Årsaken til dette tilsynelatende paradokset er at disse premiene først blir ført fra arbeidsgivers sektor til husholdningssektoren som en del av lønnskostnadene, og deretter ført som en betaling fra husholdningssektoren til sektor 410 (dette er forklart nærmere i avsnitt 4.2).

⁵ Dette forklarer også hvorfor en ikke har transaksjoner med utlandet i tabell 7: Den lille eksporten og importen vi har av livsforsikringstjenester antas i sin helhet å være individuell livsforsikring.

Netto premier betalt av arbeidstaker (som regel i form av trekk i lønn) føres også som en betaling fra husholdningssektoren til livsforsikring mv. Med netto premier menes at verdien av forsikringstjenesten er trukket fra.

Ytelser fra livsforsikring og pensjonskasser og fond betales fra livsforsikring mv. til husholdningssektoren. Den nederste linjen i tabell 7 viser differansen mellom sum netto premier (betalt av arbeidsgiver og arbeidstaker) og ytelser. Som en ser er denne differansen et positivt milliardbeløp.

Tabell 7. Konto for sekundær inntektsfordeling**Livs- og pensjonsforsikringstransaksjoner, formelle ordninger. Mill.kr.**

	1993	1994	1995	1996
<u>Premier til kollektiv livsforsikring og pensjonskasser og -fond, betalt av arbeidsgiver (del av art 34461).</u>				
Betalende sektor:				
Husholdninger mv.	9 489	10 770	12 064	12 937
Mottakende sektor:				
(A) Livsforsikring mv.	9 489	10 770	12 064	12 937
<u>Netto premier til kollektiv livsforsikring og pensjonskasser og -fond, betalt av arbeidstaker (art 34462).</u>				
Betalende sektor:				
Husholdninger mv.	1 195	2 796	2 456	3 153
Mottakende sektor:				
(B) Livsforsikring mv.	1 195	2 796	2 456	3 153
<u>Sum netto premier til kollektiv livsforsikring og pensjonskasse og fond (A+B)</u>				
(C)	10 684	13 566	14 520	16 090
<u>Ytelser fra kollektiv livsforsikring og pensjonskasser og -fond (art 34460).</u>				
Betalende sektor:				
Livsforsikring mv.	8 649	9 254	9 567	10 423
Mottakende sektor:				
(D) Husholdninger mv.	8 649	9 254	9 567	10 423
(C - D)	2 035	4 312	4 953	5 667

Tabell 8 viser transaksjonene for ordninger hvor arbeidsgiver har pensjons- eller forsikringsforpliktelser overfor nåværende eller tidligere ansatte uten at det er opprettet noe formelt pensjonsfond eller -kasse for dette. Disse ordningene kan ikke skilles ut som egne enheter i nasjonalregnskapet, og blir derfor ikke klassifisert til forsikringssektoren, men til arbeidsgiverens sektor. Ordningene har ofte en uformell karakter, og det foreligger som regel ikke egne regnskaper for dem. De eneste opplysningene en har er ofte bare anslag for den andelen av lønnskostnadene som arbeidsgivere setter av til slike formål. Nasjonalregnskapet bruker derfor en forenklet framgangsmåte ved beregning av transaksjonene for disse ordningene.

Tabell 8. Konto for sekundær inntektsfordeling

Transaksjoner for uformelle ordninger. Mill.kr.

Premier til ikke fondsbaserte ordninger (resten av art 34461).

	1993	1994	1995	1996
Betalende sektor:				
Husholdninger mv.	2 089	2 719	3 105	3 293
Mottakende sektorer:				
Livsforsikring mv.	50	55	63	60
Øvrige finansinstitusjoner	273	316	361	376
Kommuneforvaltningen	264	307	340	362
Offentlige foretak	308	347	398	424
Private foretak	1 114	1 572	1 803	1 921
Husholdninger mv.	80	122	140	150
I alt:	2 089	2 719	3 105	3 293

Ytelser fra ikke fondsbaserte ordninger (art 33690).

	1993	1994	1995	1996
Betalende sektor:				
Livsforsikring mv.	50	55	63	60
Øvrige finansinstitusjoner	273	316	361	376
Kommuneforvaltningen	264	307	340	362
Offentlige foretak	308	347	398	424
Private foretak	1 114	1 572	1 803	1 921
Husholdninger mv.	80	122	140	150
I alt:	2 089	2 719	3 105	3 293
Mottakende sektor:				
Husholdninger mv.	2 089	2 719	3 105	3 293

Selv om de som regel må ansees som betalt av arbeidsgiver, blir premiene til disse ordningene ført som utgift for husholdningssektoren, ut fra samme resonnement som over. På mottakersiden blir premiene ført som inntekt for de sektorer hvor arbeidsgivere med slike ordninger er klassifisert. Beløpet som går til livsforsikring mv. gjelder ordninger som livselskaper og pensjonskasser og -fond har for sine egne ansatte. Husholdningssektoren mottar også et beløp, fordi uformelle ordninger også forekommer i personlig eide bedrifter, som er klassifisert til husholdningssektoren. Derimot blir ikke noe ført til statsforvaltningen, til tross for at uformelle ordninger forekommer også her. Dette skyldes at statsregnskapet ikke inkluderer premier til og ytelser fra disse ordningene i sine regnskapstall, og en ønsker at nasjonalregnskapet for statsforvaltningen skal ligge så nært opp til statsregnskapet som mulig. Konsekvensen av at statsforvaltningens uformelle ordninger blir utelatt er at husholdningenes betalte premier og mottatte ytelser blir litt undervurdert, men feilene går mot hverandre og slår derfor ikke ut som feil i husholdningenes disponible inntekt.

Ytelser fra uformelle ordninger betales av arbeidsgivernes sektorer og mottas av husholdningssektoren. Som en ser betaler alle sektorer like mye i ytelser som de mottar i premier. Dette er et resultat av den forenklede beregningsmetoden: Premiene blir tallfestet ut fra anslag på hvor mye arbeidsgiver setter av til slike formål, og ytelsene blir så satt lik premiene. En antar dermed at disse ordningene er på fullstendig "pay as you go"-basis, og at det ikke skjer noen oppbygging av forsikringskrav over tid.

Tabell 9. Konto for sekundær inntektsfordeling**Skadeforsikringstransaksjoner. Mill.kr.**

Netto skadeforsikringspremier (art 34610).	1993	1994	1995	1996
Betalende sektor:				
Offentlige foretak	792	682	692	722
Private foretak	9 205	8 342	7 951	7 935
Husholdninger mv.	5 855	5 046	5 121	5 344
Utlandet	7 213	6 358	5 330	4 987
I alt:	23 065	20 428	19 094	18 988
Mottakende sektor:				
Skadeforsikring	15 826	13 636	13 841	14 442
Utlandet	7 239	6 792	5 253	4 546
I alt:	23 065	20 428	19 094	18 988
Skadeforsikringserstatninger.				
Betalende sektor:				
Skadeforsikring	15 826	13 636	13 841	14 442
Utlandet	1 360	640	578	1 010
I alt:	17 186	14 276	14 419	15 452
Mottakende sektor:				
Offentlige foretak	792	682	692	722
Private foretak	7 624	5 790	5 171	6 876
Husholdninger mv.	5 855	5 046	5 121	5 344
Utlandet	2 915	2 758	3 435	2 510
I alt:	17 186	14 276	14 419	15 452

Tabell 9 viser skadeforsikringstransaksjonene på kontoen for sekundær inntektsfordeling. Netto premier, definert som opptjente premier pluss avkastning på forsikringskrav minus verdien av forsikringstjenesten (jf. avsnitt 4.2), blir betalt av offentlige og private foretak, husholdninger og utlandet til skadeforsikringssselskapene og utlandet, mens erstatningene går motsatt vei. Det følger av definisjonen på netto premier at for (de norske) skadeforsikringssselskapene under ett er mottatte netto premier alltid lik betalte erstatninger.

Tallene for transaksjoner med utlandet bygger på data fra valutastatistikken og blir beregnet som en del av utenriksregnskapet (se kapittel 9), mens transaksjonene med innenlandske brukersektorer er fordelt etter et forenklet oppsett hvor en ser bort fra offentlig forvaltning og finansinstitusjoner som forsikringskunder⁶. En antar også at betalte nettopremier er lik mottatte erstatninger for sektorene offentlige foretak og husholdninger (her, på brukersiden, er dette en forenkling og ingen definisjons-sammenheng). Årsaken til disse forenklingene er at en hittil har hatt svært lite informasjon på dette området. I tillegg kommer at netto premier og erstatninger går mot hverandre, slik at de feilene en

⁶ Både offentlig forvaltning og finansinstitusjoner utenom forsikring opptre som skadeforsikringskunder (selv om offentlig forvaltning for det meste er selvassurandør). Premie- og erstatningsbetalinger i tilknytning til disse sektorenes skadeforsikringstransaksjoner er inkludert i forskjellige inntekts- og utgiftsposter i regnskapsstatistikken og blir dermed tatt med i beregningen av disponibel inntekt og sparing, men nasjonalregnskapet har hittil ikke greid å spesifisere disse transaksjonene.

kanskje gjør i fordelingen av netto premier og erstatninger på brukersektorer ikke gir så stort utslag på disponibel inntekt og sparing. FORT98 vil gi oss bedre datagrunnlag, slik at vi i framtida vil kunne foreta en mer presis fordeling av netto premier og erstatninger på brukersektorer.

Tabell 10. Konto for bruk av justert disponibel inntekt

Mill.kr.

Korreksjon for endring i husholdningenes netto pensjonsfond.

	1993	1994	1995	1996
Mottakende sektor:				
Husholdninger mv.	2 035	4 311	4 953	5 666
Betalende sektor:				
Livsforsikring mv.	2 035	4 311	4 953	5 666

Tabell 10 viser korreksjonene for endring i husholdningenes netto pensjonsfond på konto for bruk av justert disponibel inntekt. Resonnementet bak denne posten er forklart i avsnitt 4.2. Posten er lik differansen mellom sum netto premier til og ytelser fra kollektiv livsforsikring og pensjonskasser og -fond (nederste linje i tabell 7). At posten har positiv tallverdi for disse årene betyr at husholdningssektoren bygger opp sine pensjonsfond.

9. Forsikring i utenriksregnskapet

Viktigste kilde for beregningene her er Norges Banks valutastatistikk (VALS). Det er først og fremst skadeforsikring som har tallmessig betydning i utenriksregnskapet, hvor fraktforsikring, gjenforsikring (dvs. transaksjoner mellom forsikringsselskaper) og store kontrakter med foretak innen oljevirk-somhet og skipsfart tradisjonelt har stått for størstedelen av forsikringstransaksjonene. Livsforsik-ringstransaksjonene med utlandet har så langt vært små, og transaksjoner i tilknytning til private og kommunale pensjonskasser og -fond har hittil ikke forekommet i utenriksregnskapet. Som følge av økende internasjonalisering og deregulering er det ikke utenkelig at utenlandstransaksjoner med pen-sjonskasser og -fond vil dukke opp i framtiden, og det er sannsynlig at transaksjoner i tilknytning til skadeforsikring av småkunder (f.eks. bil- og boligforsikring) og livsforsikring vil øke i omfang

Eksport og import av forsikringstjenester skal i prinsippet beregnes etter likning { 1 }, og de øvrige inntekts- og utgiftsstrømmene føres på samme måte som for innenlandske forsikringstransaksjoner. I praksis er dette ikke mulig fordi en bare har opplysninger om faktisk betalte premier og erstatninger (som en kjenner fra VALS), og mangler grunnlag for å lage fornuftige anslag for avkastning på forsik-ringsreservene. Både SNA93 og IMF's retningslinjer for utenriksregnskap BOPM5⁷ erkjenner at en forenklet føringsmåte er nødvendig. BOPM5 anbefaler å beregne eksport av skadeforsikringstjenester som brutto premier fra utlandet minus erstatninger til utlandet, slik at en ser bort fra avkastning på forsikringskrav. Import bør ifølge BOPM5 beregnes som en fast andel av premiene betalt til utlandet, hvor andelen fastsettes ut fra forholdet mellom forsikringstjenester og brutto premier i innenlands-markedet.

Ved beregning av fraktforsikring i utenriksregnskapet må en ta hensyn til hvilket verdsettingsprinsipp som brukes for landets vareimport. I det norske nasjonalregnskapet og utenriksregnskapet føres im-porten c.i.f. (costs, insurance, freight), dvs. til den verdi varene har når de når norsk grenseovergang eller importhavn. Fraktforsikring (og andre transportkostnader) er dermed inkludert i varenes verdi og

⁷ Balance of Payments Manual, 5. edition

skal ikke føres som tjenesteimport. I enkelte sammenhenger, bl.a. ved rapportering til IMF, skal i midlertid importen føres f.o.b. (free on board), dvs. til den verdi varene har når de forlater eksportørlandet. Fraktforsikring (og andre transportkostnader) må da føres separat som import av tjenester.⁸

Eksport føres alltid f.o.b. Norske selskapers forsikring av norske eksportvarer underveis i utlandet skal derfor føres som tjenesteeksport. Hvis et utenlandsk selskap forsikrer varene, vil dette vanligvis være en transaksjon mellom to utenlandske enheter (forsikringsselskapet og importøren), og skal derfor ikke føres i det norske utenriksregnskapet.

I Norge har en valgt å beregne verdien av både eksport og import av forsikringstjenester som en fast andel av henholdsvis premier mottatt fra utlandet og premier betalt til utlandet. Fordelen med dette er at en unngår å få negative verdier i år hvor erstatningene er større enn premiene. Andelen er bestemt ut fra hvor stor del produksjonen utgjør av premiene i innenlandsmarkedet, og er satt til 33 prosent for skadeforsikring og 16 prosent for livsforsikring. Disse andelenes blir vurdert jevnlig.

Når importen føres f.o.b. istedenfor c.i.f. får vi også en tjenesteimport i tilknytning til fraktforsikring av importvarer på vei til Norge. Verdien av disse fraktforsikringstjenestene (som altså kommer i tillegg til den vanlige forsikringsimporten) er pr. konvensjon satt lik 6 promille av verdien av vareimporten ifølge Handelsstatistikken.

I datagrunnlaget er betalinger i tilknytning til gjenforsikring inkludert i tallene for premier og erstatninger til og fra utlandet. I tråd med dette blir gjenforsikringstransaksjoner ikke ført separat i utenriksregnskapet, men inngår i eksport- og importtallene for skadeforsikring (gjenforsikring er uten tallmessig betydning for livsforsikring). Behandlingen av gjenforsikring kan være problematisk; dette kommer vi tilbake til i kapittel 11.

Netto skadeforsikringspremier (lik premier minus verdien av forsikringstjenesten) og skadeforsikringserstatninger føres som inntekter og utgifter til og fra utlandet. Netto livsforsikringspremier og -erstatninger føres ikke som inntekter og utgifter, men endring i livsforsikringsreserver (beregnet som netto premier minus erstatninger) blir ført som finanstransaksjon i kapitalregnskapet. En bruker dermed i prinsippet samme føringsmåte som for individuell livsforsikring innenlands.

Tabell 5 viser eksport og import av forsikringstjenester for årene 1993 til 1996, mens tabell 9 viser netto skadeforsikringspremier og erstatninger til og fra utlandet. Som en ser er eksporten og importen av livsforsikringstjenester svært liten i forhold til skadeforsikring.

10. Forsikring i foreløpig nasjonalregnskap

De beregninger, prinsipper og metoder som er beskrevet i dette notat gjelder først og fremst endelig regnskap, som blir publisert vel to år etter årets utløp (slik at endelig regnskap for 1996 ble publisert våren 1999). For årene og kvartalene etter siste endelige regnskap blir det laget realregnskap basert på KNR (Kvartalsvis Nasjonalregnskap), som publiseres vel to måneder etter kvartalets utløp, og foreløpig institusjonelt regnskap, som hittil bare er blitt laget for hele år og som blir publisert ca. 4 og 16 måneder etter årets utløp.

⁸ Dette gjelder hvis varene blir forsikret av et utenlandsk selskap. Hvis importvarer på vei til Norge blir forsikret av et norsk selskap, skjer følgende: Når en regner c.i.f., blir denne fraktforsikringen regnet som en eksport av tjenester som er like stor som verdipåslaget på importvarene som følge av fraktforsikring. Når en regner f.o.b. regnes forsikring av norske importvarer som en innenlandsk anvendelse og ikke som eksport. - Overgangen fra import c.i.f. til import f.o.b. kan dermed medføre både en omfordeling fra vareimport til tjenesteimport og en nedgang i vareimporten som motsvares av en like stor nedgang i tjenesteeksporten. Men eksportoverskuddet vil alltid være uendret.

10.1 Kvartalsvis nasjonalregnskap

KNR blir beregnet på et mye mer aggregert nivå enn årsregnskapet, og forsikring er ingen egen næring, men inngår sammen med bank- og finansvirksomhet i KNR-næring 2367 Bank og forsikring. Produksjon, produktinnsats og realinvestering i denne næringen beregnes ved at nivå-tallene fra siste endelige regnskap framskrives ved hjelp av indikatorer (dette i motsetning til årsregnskapet, hvor verditallene for bank og forsikring som regel nivå-bestemmes hvert år, uavhengig av foregående år). Bruttoproduktet blir beregnet som produksjon minus produktinnsats, på samme måte som i årsregnskapet.

Verdiutviklingen for produksjonen i KNR-næring 2367 blir bestemt ut fra fire indikatorer som alle er basert på foreløpige kvartalstall fra bank- og forsikringsstatistikken: Frie banktjenester (det vil si banktjenester som blir betalt indirekte, gjennom rentemarginen), betalte banktjenester og livs- og skadeforsikringstjenester. De fire indikatorene veies sammen med produksjonsverdien i siste endelige regnskap som vektor. Produksjonsutviklingen i volum bestemmes ut fra sysselsettingsutviklingen for forsikring. Tidligere ble utførte timeverk brukt som mål for sysselsettingsutviklingen (og dermed som volumindikator), men en har nå gått over til å bruke sysselsatte normalårsverk i KNR.⁹ Prisutviklingen for produksjonen blir residual, på samme måte som i årsregnskapet.

En har heller ingen egne forsikringsindikatorer for produktinnsats og realinvesteringer i KNR-næring 2367. Verdiutviklingen for produktinnsatsen blir bestemt av utviklingen i bankenes kostnader utenom lønnskostnader, og for realinvesteringene av en generell indikator for realinvesteringer i tjenesteytende næringer. Prisindeksene på produktinnsats og realinvesteringer blir bestemt som et veid gjennomsnitt av prisindeksene på produktene som inngår, og volumutviklingen blir residual.

Mer om forsikringsindikatorene.

En har to indikatorer, en for liv og en for skade. En har ikke noen indikator for private og kommunale pensjonskasser og -fond; disse blir derfor slått sammen med livsforsikring i grunnlaget, og summen blir framskrevet med livsforsikringsindikatoren.

Fram til 4. kvartal 1997 har den kvartalsvise korttidsstatistikken gitt premier, erstatninger og et par andre nøkkeltall for henholdsvis livs- og skadeforsikring, men ikke noe fullstendig resultatregnskap. Til KNR har det ikke vært data til å sette opp fullstendig produksjonslikninger, og en har i stedet brukt premier minus erstatninger som verdiindikatorer for produksjonen av de to tjenestetypene. Erfaringene med disse indikatorene er ikke bare gode: De viser ofte urimelig utvikling over tid, med store hopp fra kvartal til kvartal, og har flere ganger gitt resultater som viser seg å stemme dårlig med endelig regnskap, slik at en har fått store revisjoner. En ønsker derfor å komme bort fra premier minus erstatninger som indikator, og for de nye KNR-beregningene for 1996 og 1997, som ble publisert våren 1998, er indikatorene blitt beregnet på i prinsippet samme måte som produksjonen i endelig regnskap, dvs. som premier pluss avkastning på forsikringskrav minus erstatninger minus avsetninger til fond (jf. likning {1}). For de elementene hvor en mangler korttidsstatistikk, f.eks. avkastning til forsikringstakere og avsetninger til fond for 1997, har en satt inn anslag. Dette gir en mer rimelig tids-serieutvikling enn de tidligere indikatorene.

⁹ Årsaken er at en ønsker en volumindikator som ikke påvirkes av rent kalendermessige forhold. Antallet utførte timeverk viser merkbare svingninger fra kvartal til kvartal som følge av f.eks. om påsken kommer i 1. eller 2. kvartal, mens antallet utførte normalårsverk er upåvirket av dette. Sysselsatte normalårsverk i KNR beregnes ved hjelp av registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB.

Fra og med 1. kvartal 1998 gir den nye forsikringsstatistikken gi nesten like mange detaljer på kvartal som på år. Dermed vil en fra nå av få kortidsstatistikk for alle leddene i produksjonslikningen, slik at en kan beregne produksjonsindikatorerne på samme måte som produksjonen i endelig regnskap. Dette vil være en klar forbedring i forhold til tidligere. Men selv om detaljgraden nå blir nesten den samme, vil det fortsatt være større usikkerhet i kvartalsstatistikken enn i årsstatistikken både på grunn av de korte tidsfristene for innrapportering av tall og fordi periodiseringsproblemer må antas å gjøre seg mer gjeldende på kvartal enn på år.

10.2 Foreløpig institusjonelt regnskap

Til den versjonen av nasjonalregnskapet som gis ut 16 måneder etter årets utløp har en innarbeidet detaljert årsstatistikk som er foreløpig, men erfaringsmessig lite forskjellig fra den endelige forsikringsstatistikken. Dette regnskapet lages derfor på tilnærmet samme måte som endelig institusjonelt regnskap og blir publisert på samme detaljerte sektornivå. Til denne regnskapsversjonen anses verdi-anslagene for produksjon, produktinnsats og realinvestering fra institusjonelt regnskap for å være mer pålitelige enn tilsvarende KNR-anslag, og institusjonelt regnskap brukes derfor til å korrigere KNR.

Til det mest foreløpige institusjonelle regnskapet, som kommer 4 måneder etter årets utløp, har en hittil bare hatt inputen til KNR-indikatorerne å bygge på. Dette regnskapet har derfor vært mye basert på anslag og er ikke blitt publisert på detaljert sektornivå, men bare for finansinstitusjoner under ett. Med FORT98 vil en i framtiden kunne basere seg på detaljert foreløpig forsikringsstatistikk, noe som vil heve kvaliteten på denne regnskapsversjonen betraktelig.

SSB har foreløpig ikke noe kvartalsvis institusjonelt regnskap (KIR), men det foreligger planer om å sette i gang arbeidet med å etablere dette i 1999. Den nye kvartalsvise regnskapsstatistikken for forsikring (og øvrige finansinstitusjoner) vil bli en svært viktig datakilde for KIR.

11. Gjenforsikring

En del av risikoen et forsikringsselskap påtar seg overfor kundene blir ofte overført til andre forsikringsselskaper, samtidig som selskapet selv gjerne overtar risiko for andre selskaper. Slike transaksjoner mellom forsikringsselskaper kalles gjenforsikring og har særlig stor betydning ved skadeforsikring av store og verdifulle objekter (skip, oljeinstallasjoner, forretningsbygg o.l.), men gjenforsikring forekommer også ved mindre skadeforsikringstransaksjoner og ved livsforsikring. De fleste selskaper driver med gjenforsikring i tillegg til den direkte forsikringsvirksomheten overfor kunder, men det finnes også selskaper som spesialiserer seg i gjenforsikring. Transaksjoner over landegrensene spiller en stor rolle i dette markedet, og gjenforsikring står for store andeler av Norges eksport og import av forsikringstjenester. Det er imidlertid vanskelig å fastslå hvor store disse andelene er, fordi føringen av gjenforsikring gjerne er uoversiktlig. Dette skyldes at en har forsikringsselskaper på begge sider av transaksjonen, slik at det er i praksis er vanskelig å avgjøre hvem som leverer en tjeneste til hvem. I Norges Banks valutastatistikk registreres gjenforsikringstransaksjoner gjerne som 'netto forsikringsoppgjør', slik at det ikke framgår om det gjelder premier eller erstatninger. I tillegg kommer at transaksjonene kan bli svært kompliserte fordi en ofte har gjentatt viderefremidling av gjenforsikring (selskap A selger 80% av en polise til selskap B, som selger 60% av den videre til C, som selger 30% videre til D osv.). Risikoen for en enkelt polise fordeles dermed på mange forsikringsselskaper, samtidig som brutto premier og erstatninger blåses kraftig opp.

Tabell 11. Gjenforsikringstransaksjoner

Mill.kr.		1993	1994	1995
<u>Skadeforsikring</u>				
	Brutto premier			
(A)	direkte forsikring	22516	23060	23021
(B)	mottatt gjenforsikring	2595	1933	1284
(C) = (A)+(B)	I alt	25111	24993	24305
(D)	Avgitt gjenforsikring	6403	6220	5184
(C) - (D)	Premier for egen regning	18708	18773	19121
	Brutto erstatninger			
(H)	direkte forsikring	16830	14708	16253
(I)	mottatt gjenforsikring	2848	1679	1148
(J) = (H)+(I)	I alt	19678	16387	17401
(K)	Avgitt gjenforsikring	3853	2751	3560
(J) - (K)	Erstatninger for egen regning	15825	13636	13841
	Provisjonsinntekter gjenforsikring	773	659	538
	Provisjonsutgifter gjenforsikring	535	375	222
<u>Livsforsikring</u>				
	Provisjonsinntekter gjenforsikring.	25	-	-
	Provisjonsutgifter gjenforsikring.	10	58	77

Betalinger i tilknytning til gjenforsikring slik de framgår av forsikringsstatistikken er vist i tabell 11. For skadeforsikring opptrer disse transaksjonene dels som mottatte og avgitte premier og erstatninger og dels som provisjonsinntekter og -utgifter. I en lukket økonomi ville mottatte og avgitte gjenforsikringspremier pr. definisjon vært like store, og det samme ville vært tilfelle for mottatte og avgitte gjenforsikringserstatninger¹⁰. De store forskjellene mellom mottatt og avgitt både for premier og erstatninger viser derfor at Norge har en betydelig utenrikshandel med gjenforsikringstjenester.

For livsforsikring er gjenforsikring mye mindre utbredt, og forsikringsstatistikken følger et forenklet oppsett hvor en bare viser premier og erstatninger for egen regning, slik at provisjonsinntekter og -utgifter blir de eneste gjenforsikringstransaksjonene som vises i statistikken.

SNA93 sier at gjenforsikring skal konsolideres innen hver sektor og nettoføres mellom liv- og skadesektorene og overfor utlandet. Begrunnelsen for dette er at det knytter seg stor usikkerhet til de høye bruttotallene for gjenforsikringspremier og -erstatninger, mens nettotallene må antas å være mer pålitelige. Det norske nasjonalregnskapet følger opp dette ved å beregne produksjon og inntektsstrømmer på grunnlag av forsikringsstatistikkens tall for premier og erstatninger for egen regning. Som det går fram av tabell 11, er 'for egen regning'- tallene korrigert for gjenforsikring og gir bare uttrykk for den

¹⁰ En ser da bort fra gjenforsikringstransaksjoner med livssektoren, men disse er av minimal tallmessig betydning.

risiko selskapet selv sitter med. Dessuten blir netto provisjonsinntekter fra gjenforsikring tatt med som et eget ledd i produksjonsberegningen. (Jf. kapittel 6.)

12. Nytt statistikkssystem

Fra 1998 er det et nytt statistikkssystem for forsikring, FORT98. Først og fremst innebærer FORT98 at den kvartalsvise statistikken blir nesten like detaljert som årsstatistikken, men også årsstatistikken vil bli bedre. En får data hvor forsikringskundene er delt inn i privat- og næringskunder, og næringskundene er klassifisert etter en grov næringsinndeling. Dette vil gjøre det lettere å allokere skadeforsikringstjenester til forskjellige anvendelser, noe som hittil har vært et vanskelig og litt forsømt område i nasjonalregnskapet. FORT98 vil også gi direkte informasjon om hvordan premier og ytelser er fordelt på individuelle og kollektive ordninger, som føres på ulike måter i nasjonalregnskapet. Endelig vil FORT98 gjøre det lettere å lage tall for eksport og import av forsikringstjenester.

Selv om forsikringsstatistikken blir bedre, står mange utfordringer igjen. En vanskelig oppgave er fastprisberegningene for forsikring, som i dag blir utført på en relativt enkel måte. Dette er imidlertid problemer som ingen statistikkprodusenter så langt har funnet noen fullgod løsning på, og de norske beregningene er fullt på høyde med de som utføres i andre land.

Referanser

SNA93: Eurostat, IMF, OECD, FN, Verdensbanken (1993): *System of National Accounts 1993*. Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C.

ESA95: EU-kommisjonen (1995): *European System of Accounts*.

BOPM5: International Monetary Fund (1993): *Balance of Payments Manual, fifth edition*.

Statistisk sentralbyrå (1999a): *Nasjonalregnskapsstatistikk 1991-1998. Institusjonelt sektorregnskap*. NOS C544.

Statistisk sentralbyrå (1999b): *Nasjonalregnskapsstatistikk 1991-1998. Produksjon, anvendelse og sysselsetting*. NOS C542.

Statistisk sentralbyrå (1994): *Standard for næringsgruppering*. NOS C182.

Statistisk sentralbyrå (1990): *Indirekte personalkostnader i enkelte tjenesteytende næringer 1988*. NOS B922.

Hansen, Stein og Skoglund, Tor (1997): *Beregning av sysselsetting og lønn i nasjonalregnskapet*. Notater 97/21, Statistisk sentralbyrå.

Todsén, Steinar (1997): *Nasjonalregnskap: Beregning av realkapitalbeholdninger og kapitalslit*. Notater 97/61, Statistisk sentralbyrå.

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

- 2000/13 F. Gundersen og A.E. Hustad: Statistikk over anmeldte lovbrudd og registrerte ofre: Dokumentasjon. 51s.
- 2000/14 T. Martinsen: Prosjekt over industriens energibruk. 58s.
- 2000/15 R. Ragnarsøn: Harmonisert produksjonsstatistikk for industrien. 39s.
- 2000/16 B. Halvorsen og R. Nesbakken: Fordelingseffekter av økt elektrisitetsavgift for husholdningene. 74s.
- 2000/17 J. Fosen og L. Solheim: Avledede variable i registerstatistikk: To metoder for klassifikasjon av sysselsettingsstatus. 43s.
- 2000/18 K. Myklebust: Rapport fra seminar om stedfesting av bedrifter. Oslo 1. desember 1999. 73s.
- 2000/19 A.A. Ritland: Kartlegging av leseferdigheter blant voksne i Norge: Dokumentasjonsrapport. 53s.
- 2000/20 K. Bjønnes, G. Dahl, J. Johansen og Ø. Sivertstøl: FD - Trygd: Dokumentasjonsrapport: Fødsels- og sykepenger, 1992-1997. 109s.
- 2000/21 A. Vedø, J-A. Sigstad Lie og J. Bjørnstad: Statistisk modellering i AKU: Modellstudier og modellestimering. 113s.
- 2000/22 B. Strøm: MSG-6 Utslippsmodellens ligningsstruktur: Teknisk dokumentasjon. 49s.
- 2000/23 T. Risberg, G. Rogdaberg og R.M. Rosvold: Sykepleiernes tilpasning i arbeidsmarkedet: En kort beskrivelse av teorier og dataregistre. 46s.
- 2000/24 A.S. Brørs, K. Dybendal, A.H. Foss og T. Jakobsen: Dokumentasjon av BESYS - befolkningsstatistikksystemet: Befolkningsendringer i 1998 og befolkningsbasen (BEBAS) 1. januar 2000. 43s.
- 2000/25 E. Høydahl: FoB2001: Kommunenes innspill om kommunehefter. 18s.
- 2000/26 T. Kalve og J. Sørøy: Revisjon av barnevernsdata. 30s.
- 2000/27 A. Skoglund: Publikasjoner fra forskningsvirksomheten 1991-1999. 72s.
- 2000/28 H. Hungnes: Omregning av KVARTS-relasjoner til MODAG-relasjoner. 12s.
- 2000/29 R.N. Johnsen: Undersøking om foreldrebetaling i barnehagar, januar 2000. 36s.
- 2000/30 O. Rognstad: Plan for landbruksstatistikken etter 1999. 23s.
- 2000/31 Ø. Kleven: Levekårsundersøkelsen i Longyearbyen 2000: Dokumentasjon og tabellrapport. 188s.
- 2000/32 E. Rønning: Omnibusundersøkelse - mars 2000: Dokumentasjonsrapport. 34s.
- 2000/33 J. Johansen og J. Lajord: FD-trygd. Dokumentasjonsrapport. Utdanning. 1992-1997. 119s.
- 2000/34 A.L. Brathaug, J. Holmøy og H. Tønseth: Årsrapport: Kontaktutvalget for helse- og sosialstatistikk 1999. 24s.
- 2000/35 N. Barrabés: Norsk standard for utdanningsgruppering: Høringsnotat. 110s.
- 2000/36 D. Roll-Hansen og C.M. Hansen: En evaluering av datainnsamling gjennom KOSTRA: Rapportering av data fra 1999. 94s.
- 2000/37 B.R. Joneid og Ø. Sivertstøl: FD - trygd: Dokumentasjonsrapport: Foreløpig uførestønad, 1992-1998. 30s.
- 2000/38 R.N. Johnsen: Kommunale gebyrer knyttet til bolig. Januar 2000. 27s.
- 2000/39 J-A.S. Lie: Revisjon av data til Pleie- og omsorgsstatistikken i 1997 og 1998. 83s.
- 2000/40 Y. Holm, A.H. Tangen og O.M. Tidemann: Forprosjektrapport om etablering av IMF's internasjonale investeringsposisjon (IIP) for Norge. 97s.